

ZSIDÓ ÉLET

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
BUDAPEST, VIII., MÁTYÁS-TÉR 17. SZÁM
TELEFON: 363-61.

FELEKEZETI HETILAP

SZERKESZTI:
KECSKEMÉTI VILMOS

ELŐFIZETÉSI ÁR
EGÉSZ ÉVRE 20 PENGŐ
FÉLÉVRE 10 PENGŐ

Sövuósz

Írta: Dr. Rubinstein Mátyás
szekszárdi főrabbi

Sövuósz legkimagaslóbb ünnepe Izraelnek. Nemcsak azért, mert ekkor nyerte el Izrael vallásának alapjait, hanem azért is, mert akkor nyilatkoztatta ki magát számára az Örökkévaló fenségének egész teljességében.

Nemcsak a szellem Istene, szemben a többi népek anyag-isteneivel, hanem oktató, törvényadó Isten is, aki életszabályokat, útmutatásokat ad követőinek. A fátum Istene Ő is, mint voltak az ókor legműveltebb népének, a görög népnek istenei, de nemcsak a fátum, a sors Istene Ő, hanem a Tan, a tanítás Istene is.

Ha a szinaji tanok az évezredek mindent szétmállasztó ereje ellenére fennmaradtak, azt csak annak lehet tulajdonítani, hogy isteni tanok, hogy isteni szellem liktet bennük. De Izraelt az Örökkévaló papi népüül szemelte ki, hogy hirdesse világgá igéit, hogy azok az egész világ kincseivé váljanak.

És Izrael ezt a feladatát teljesítette is, — nemcsak úgy, hogy köréből csak kiindult a Tóra fénye, hogy az önmagától tört magának utat a balhit s tévelygés sötét világába, hanem, amint a történetből tudjuk, lelkes, önmegtágadó aktivitással szét is hordta azt a pogányok országában. Végtelen nagy szolgálatot tett ezzel Izrael a világnak: új alapra fektette az emberiség civilizációját s kultúráját. Hála ezért nem érte Izraelt, — nem is számított rá. És egyébként is, a népek prófétájául rendelte őt az Isten — s a próféták nem részesültek elismerésben, sőt félreismerés s üldözés volt rendszerint az ő osztályrészük. De előbbre az emberiséget mindig a próféták vitték! A szinaji kinyilatkoztatásnak abban rejlik kiváló jelentősége, hogy akkor az isteni szellem közvetlenül áradt Izrael lelkébe.

Ez a szellem örök, az Örökkévaló szelleme, örökké fennmaradónak kell te-

Módszerek és sikerek

A vallás szellemének tiszteltéről beszélt nemrégiben Hóman Bálint kultuszminiszter és arról, hogy a felekezeti ellentéteknek nem szabad a társadalom egységét megbontaniok. Ezek a szavak megnyugvással tölthetnek el mindenkit, aki a társadalmi béke zavartalan fenntartásában látja az ország nyugodt fejlődésének legbiztosabb zálogát. A magyar zsidóság is hálával és elismeréssel fogadja az ily megnyilatkozásokat, s annak az államférfiúi szellemnek példáját látja bennük, melynek megrendíthetetlen hite szerint nemcsak egyetlen felekezetet, de az egész ország is egy hatalmas építő korszak felemelkedését köszönheti.

Am a kultuszminiszter szavai a magyar zsidóságban nemcsak hálát és megnyugvást kelthetnek, de el is gondolkoztathatják egy és más jelenségek felől. A vallás szellemének tiszteltbentartása nemcsak ez egyes felekezeteknek egymás közötti viszonyára, de a felekezetek belső életére nézve is elengedhetlenül fontos. *A béke nemcsak kifelé kötelez, de befelé is; a vallás erkölcsi értékeinek mindenek fölött való tisztelete előőrja a felekezetek vezetőségének helyes magatartását is.*

A magyar zsidóság e tekintetben nem nyomhat el magában bizonyos nyugtalanságot. Nem látja azt, hogy egészen a vallási és erkölcsi eszmények, meg a belső egyetértés és béke kultusza irányítaná a legnagyobb felekezeti közület magatartását s ez a nyugtalanság annál is indokoltabb, mert ugyanez a vezetőség

hát lennie e szellem őrizőjének, legeszményibb őrizőjének, Izraelnek is. Megnyugvást meríthetünk ebből a jelenre s bizalmat s reményt a jövőre. A sötétség hatalmai ne riasszanak meg bennünket, faraók, Hamanok, Tituszok mindig feltűntek a történet színterén — s azokép

legújában döntő befolyást biztosított magának az egész ország zsidó felekezeti életének irányítására. Szóvá tettük a multkoriban, hogy ennek a vezetőségnek mily körültekintő gondja volt arra, hogy az egész ország zsidósága számára készült kiegészítő szabályzatban a maga hatáskörének szinte korlátlan súlyt és befolyást biztosítson. Arról gondoskoik ez a szabályzat, hogy az ország legnagyobb hitközsége *beleszólhasson egyéb községek minden ügyébe, egyeseknek gazdasági függetlenségére is befolyást gyakorolhasson és a maga részére hozzájárulást kössön ki a vidék zsidósága részéről.* A közös országos szervek révén, amelyeknek vezetősége a pesti hitközségével azonos, jóformán *minden felekezeti ügybe döntő súllyal szólhat bele a vezetőség, mely a maga hatalmi pozícióját alaposan körülbástyázta.* Arról is gondoskodás történt, hogy *alárendelt vallási szervek, például rabbik, ne gyakorolhassanak büntetlenül kritikát a világi vezetőség ügyvitelén.* De más kérdésekben is, amilyen például a zsidó vallásoktatás szellemének megújítása, a zsidó ifjúság egzisztenciális gondjainak enyhítése, meg a mai zsidó élet számtalan kérdésében, melyek *vallási, erkölcsi és társadalmi szempontból is ezerszer fontosabbak, mint a Siputca megtámadhatatlan adminisztratív fölénye, nem látunk koncepciókat, nem látunk intézkedéseket és terveket, nem látunk elszántságot és erélyt.*

Az elszántság, az erély csak akkor jelentkezik, mikor a kritika elutasításáról

le is tüntek — de Izraelt a föld színéről elenyésztetni nem tudták.

Ugy lesz, ahogy a Talmud mondja: „En kol umó vólóson jochólin listól bóhem — Egy nép s nemzet sem vehet erőt Izraelen.” Mert a szellem hordozója Ő s a Szellem örök.

van szó. Mert kritizálni „hiányokat” szövátetni, a becsületes vallási meggyőződés és tradicionális községi élet védelmében szót emelni: ez felségsértés. Halljuk a sértődött ellenvetést, hogy miért kérjük számon a zsidó fiatalság elhelyezkedésének kérdését, hiszen azzal foglalkozik a vezetőség és meg is fog mindent tenni a megoldás érdekében... Régióta figyeljük és várjuk, mik ezek az intézkedések. Oly hatalmas lendületű munkával, amilyennel a hitközségi vezetőség egyedül irányító országos pozícióját kiépítették, már ebben a kérdésben is lehetett volna tenni valamit. Ugyanígy más kérdésekben is. *S ha végignézzük a megoldatlan kérdések imponáns során, ha látjuk vallásokta-*

tásunk szívár állapotát, a főváros hitközségi életében a vallásérköcsi tartalom lassú elszikkadását, a papok helyzetének egyre jobban kiütközö erkölcsi félszegségeit, akkor bizony nem érzünk sok kedvet arra, hogy áhitattal hallgassuk a hitközségi vacsorák önelégült szónoklásait. S azok az elérhetetlen magasból az engedetlen sajtóra szót vádák, melyek ily vacsorák alkalmával ráncokba vonják a felelősségrevonhatatlan hatalmasságok homlokát, bennünket nem félemlítenek meg. Mi megünk tovább a magunk zsidó lelkiismeretének útján és nem görbülünk hódoló alázatra azok előtt, akik a vezetésben csak a hatalmat érzik, de az igazi feladatok felelősségét nem.

A segítség ára

Különös híreket hallunk a Budai Chevra tisztújító közgyűlésének kisértő jelenségeiről. Mint jeleztük, a választáson jelentkezett a Chevra „szanaló” párt is a maga jelöltjeivel, akik — a világlért sem azért, hogy „éket verjenek” a budai Chevra és hitközség közé, a Pesttel való „gazdasági együttműködés” jegyében akarták a Chevrát szanaló. A kísérlet nem sikerült, mert az átlátszó manőver nem tucta megmozgatni a budai „ezreket”, akiknek aláírásai oly sokla kerültek a Buda felvirágzásáért önzetlenül bevülő pesti vezetőségnek. A választáson a Chevra hivatalos listája győzött.

Felmerült azonban egy utólagos hír, mely különös megvilágításba helyezi a „szanaló” párt szerepét. Utólag, mikor már jövathetetlen volt a baj, mikor a szanaló párt minden önzetlen igyekezete meghiusult a budai Chevra választóinak csökönységén, sajnálkozó fölényvel közölték a nagy titkot, hogy legalább bűnbánó megtérésre ösztönözzék az elhamarkodott választás bűnöseit. Ha a „szanaló” párt győzött volna, hetven ezer pengő kamatmentes kölcsönt kapott volna a Chevra, s nem volna semmi baj. De megbuktatták, hát most volt, nincs a hetven ezer pengő, az urak köszönék saját maguknak.

Igy az utólagos segítők kara. Nekünk azonban ez az egész dolog valahogy nem tetszik. Csakugyan igaz lehet ez? Zsidó kezék, önzetlen zsidó felebarátok csakugyan összegyűjtöttek 70.000 pengőt, hogy egy vezetőségének hibáján kívül bajbajutott zsidó intézményen segítsenek vele — s ez a pénz egyszerűen eltűnhetett, mielőtt rendeltetési helyére került volna? Ha a budai Chevra önzetlen megsegítése volt a cél, ezt el lehetne érni ma is; ha erre a célra megvan a pénz, rendeltetési helyére juttathatnák ma is — és azok, akik megszerették, részt vehetnének a felhasználásában, ha akarnák, s ha az együttműködést tartanak fontosnak. Ha pedig nem így van, ha ez az összeg nem önzetlen segítségül szolgált, hanem kortes-alapnak — ha arra volt csak, hogy előzetes befektetésül szolgáljon a budai hitközség beolvastására, az évi négyezer pengő budai álm megvalósításához: akkor ne nagyon dicselkedjenek megakadályozott áldozat. Készégükkel azok, akik ezt a pénzt zsidó felebarát célra adhatták volna és achat, nák ma is. Kortes-alapokkal nem szokás utólag dicselkedni. Önzetlen, segítőkészség pedig nem szokott levegővé válni, ha a kortes-igyekezet csődöt talált mondani.

ZSIDÓ VILÁGKRONIKA

A berni pör

A „Cion véneinek jegyzőkönyvei” című hamisítvány körül keletkezett berni pör tárgyalás befejeződött. A pörben a védelem részéről megvezetett ellenőrző szakértő, Fleischhauer, elkészült szakvéleményével. Fleischhauer több tárgyalási napot betöltött szakvéleménye különös érvekkel próbálja alátámasztani a jegyzőkönyvek hitelességéről szóló vélekedést. Ez a szakértő különben iskolapéldája a félművelt kispolgárnak, aki a világhistoria rejtelmes összefüggéseit rejtett zsidó hatalom kulisszák mögötti machinációira vezet vissza. Fleischhauer szerint mindent ez a zsidó titkos kormány tart kezében, mindent ennek a keresztény népek elleni hatalmi hadjárata magyaráz meg. Ez az elmélet persze inkább a pszichiatríria, mint a történettudomány körébe tartozik. Fleischhauer egész érvelése tipikus példáját mutatja az üldözöttségi mánia sajátos logikájának. Így szerinte a zsidó világalumni törekvések bizonyítéka, hogy a Kellogg-paktum meg a francia-angol-olasz légvédelmi paktum szerzője zsidó, meg hogy Joly, akinek „Alvilági beszélgetés” című III. Napoleon ellen írt munkája a „Jegyzőkönyvek” tulajdonképpeni forrása, hasonlóan Marxhoz. A többi szakértők, Baumgartner professzor és Loosli hivatalos szakértő angyali türelemmel cáfolták sorra a német szakértő hóbortos állításait, újra megállapítván, hogy zsidó titkos világkormány nincs, hogy a baseli cionista kongresszusnak nem voltak titkos tanácskozásai, hogy a Cion véneinek jegyzőkönyvét Joly könyvéből hamisította a cári titkos rendőrség. A bíróság ítéletében megállapította, hogy a „Jegyzőkönyvek” durva hamisítvány; Loosli és Baumgarten szakvéleményét elfogadták. Fleischhauerét elve-

tették. A vádlottak közül Theodor Fischert 50 frank, Silvio Schnelt 20 frank pénzbüntetésre ítélték, a többi bizonyítékok hiányában fölmentették. Az indoklás szerint az ítélet azért ilyen enyhe, mert a bíróság nem akart „mártirokat csinálni”.

V. György angol király

jubileumát megünnepelte a palesztinai zsidóság is. Hálával emlékeztek meg arról, hogy Anglia V. György király uralkodása alatt tette lehetővé a zsidó nemzeti otthon felállítását. A jubileum emlékére Nazaret mellett, oly helyen, mely minden felekezett előtt nagy jelentőségű, erdőt ültetnek s azt V. György királyról nevezik el. A király a megemlékezésnek ezt a módját köszönettel elfogadta.

A cionista-revizionista szakadás

immár véglegessé vált. A revizionista szervezet elhatározta, hogy minden vonatkozásban minden együttműködést megszakít a cionista szervezettel. Tagjai, kik eddig személyükben a cionista szervezetet is támogathatták, ezentúl semilyen formában sem működhetnek együtt az általános cionizmussal. Ez a szakadás igen szomorú állomása a zsidó nemzeti törekvéseknek. A revizionisták teljesen arra az útra léptek, amelyen a német nemzeti szocializmus halad. Totalitárius hatalmi politikát íznek, melynek módszerei, elvi álláspontja és még külsőségei is a hitlerizmust másolják. (Egyébként meg kell állapítani, hogy ennek a zsidó-náci mozgalomnak nem német zsidók, hanem főleg lengyelek a hordozói.) Most elérték, hogy a palesztinai zsidóság politikailag két táborra szakadt. Hogy a palesztinai zsidóságnak érdeke-e ez a „győzelem”, azt Jabotinsky, Hitler Adolf zsidó utánzója, maga döntheti el legjobban.

Megjelent

Lakos Alfréd szenzációs

Mordechaj diadalmenete

eredeti festményének 22x50 cm. méretű reprodukciója.

Ára: Kerettel 7 pengő

Megrendelhető a művész címén:
Budapest, VI, Lehel-utca 14.

Kitűnő purimi ajándék!

Sevuosz.

A régi szép ünnepnaphoz
Lelkem vissza száll ma.
Körülfonja virágokkal
Mult időknek álma:

Most is, most is még előttem
A falusi templom.
Ahol egykor inádkoztam,
Pedig már csak szent rom.

Szép voltál sevuosz-ünnep.
Rózsa, mályva, jácint
Az oltáron füzért fonva
Játszott fénylő száz színt.

S virágos volt a lélek is
Bú, baj mind megszűnik.
A szívekben is tavaszi
Gondelázó ünnep.

Szép volt, szép volt, de már csak volt,
Alkony van, nem hajnal
Gyötrődik a szíve manapság
Bánattal és bajjal.

Ezer sebből vérezünk ma
A zsidó önért
A gyűlölség hideg szellét
Itt is, ott is érzed.

Sevuosznak szent ünnepén
Száll imánk az égbe:
Legyen ez a tavaszi nap
Szép és boldog végre.

Adj meg az Isten nekünk,
Ami most már nincsen:
Az útunkra, a szívünkbe
Virágokat hintsen!

Feleki Sándor.

A maga — sphinx

Magának rejtély, oldhatlan miért,
szemén a sorsba vajú kérdésés,
s csodálni jött, száz Ódipusz hiába
firkészi titkát; — ő se tudja,
mely véletlen, vagy bölcsesség cibálta
elő formátlan semmisségből,
s tornyolta fel hol fut világok útja.

Ösvényt-nyitó, vagy út-záró kolosszus,
örök kapu, vagy rozsdás kriptá ajtó?
Borzongató, vak éjjel béna csöndjén
a kérdező, választ hiába vár
Se ok, se cél, se kény, se törvény,
honnán, hová, minek, miért?
s körülte nyúzsong, végtelen határ.

Van? Tág teret betölt, három dimenziós.
Él? Rajta telnek évek, századok,
viharvert kő, kövült titok,
alatta züllött kő-romok,
föltette sárga ég vihog,
melléig nőtt az ős-homok
s a kő kövült, s az ég konok.

Fekszem tövében rész belőle, én,
bennem kövült, megoldatlan lomhaság,
s míg messze tájak litka mélyén
zsidobongó, vagyis szomjúság lobog,
harcot csiriztat és nem bírja békén
viselni holtát, — nékem halni jó;
simulj, ölelj lágy szemfedő: homok,

Pap Izsák

Majmuni sirja fölött...

Elmondotta 1935 márc. 25-én Tibériásban:
Dr. Schlesinger Sámuel debreceni főrabbi

Ulöchol hájod hácházókó ulöchol ha-
májre hagodol áser óssó Móse löéné kol
Jisroél. — A mi szentséges Tóránk
legutolsó versét idéztem. Mózes prófé-
táinknak há'átsíró, egész Izráel szemébe
csobánó könnyeiből a nyolcadikat,
amelyet a zsidó szív sohasem hagyott
még végeesen felszáradni, hogy az örök
Tannak Bőrésisz útrafakadásán öröm-
könyvé ne változtatta volna hálát tjjong-
ván kezdet Világteremtője felé, aki ben-
nünket egy Mózesrel megajándékozott.

És most pontosan a közepén tartunk
az írás templomliturgiái olvasásának,
pársász Sömini „nyolcadik” a neve ennek
a szakaszjárásnak is, melyben a Tóra
szavainak pároszámmú összegét két azo-
nos tőszó felezi ketté: Dóráš dórás Móse,
mintha innen is, onnan is egy Mózes
firkészne benne a könnyharmatos, hálát
nem feledő zsidó szem, a Nébó hallha-
tatlanságának szellejé nyolc évszázad fo-
lyamán görgeti hozzánk a „Jod Hacha-
záka” és a „Móré” hitének és bölcsessé-
gének nagymesterét, akinek poraihoz el-
zarándokoltunk, testvéreim, hogy elszórt-
virágunk legszebb költeményét íktaseuk
az Istencsókó halanlóság nyolc verse
közé. Mímóse vóád Móse laj kom kö
Móse. — Mózesből Mózesig nem támadt
olyan, mint Mózes ben Majmun.

Szükszavúak, a mózesi életrajzok,
mert nem a *chajme* — a sáranyag az ember,
hanem a *cajré* — a szellem for-
mája, mely a prófétaéág emelkedhetik,
így mondja ő maga *Ma'je Növuohim* —
a tévelygők útmutatója és az ő testi éle-
téről sem szólhatunk többet mint amennyi
a golusz zsidóságának megtestesítő
típusáról, „ángelméjéről a hagyomány fel-
jegyzett: „Sineár” v. lágresze szülte Cor-
covában, „levi” földje növelte nagyra,
O-Kairóban és „Rekat” hazája megsi-
ratta Tibériásban, ami pedig ezt a kere-

ket kitölti; a diaspora Mózes, szellemi
organizátora, aki a hit és tudás egyesí-
tésével a nemzeti létet megingathatatlan
alapzatra erősítette.

Idézzük meg képzeletünkben azt az
égyéző lépcsőzetet, melyet mesterünk a
lélekerőről megépített és amelynek leg-
felsőbb fokára Mózeset állította, akivel
Isten színről-színre beszélt és akj csak
egyét nem tudott, hogy arca bőre a meg-
közelíthetlenségig sugárzik, mert a Mid-
ras szerint az Ur szájából tüzes szikrák
pattantak reá, amikor a Tórára tanította,
ugy a földet mért sorban még az isteni
tehetté érotávolságában Majmunit lát-
juk, amint az ő *Misne Tóra* — tulajma-
nyve: egy a tanmatak, amórák, szabore-
usok es gaonok tanításait a gyökerhez
közögette, hogy el ne hervadjanak, sza-
račajának miközben fejere a trónszékér
sasanak görója fonódik.

El sem tudjuk képzélni a zsidó hit-
életet az ő *Jod hácházókó* „erős kezének”
tizenegy könyve, codexe nélkül, mely-
nek beosztása, rendszere, bámulatos talá-
lekonysága és tengernyi tudással nap-
fényre hozott kmesesbányája, nemcsak
minően későbbi törvényírónak, decisornak
mintaforrása, hanem a talnudi emlék
akrobata művészeinek is a szellemi tor-
najsoklaja, nincs is tanház, jesiva, az el-
kopott foliások fölé magában görnyedő,
tóraszomjas maszmid széles e világon,
ahol a „Rambam” otthonos vendég, ha-
zajáró lélek, türelmes tanító, megbocsájto
szülő, c'néző barát ne volna.

Mert bizony nem egyszer kevés ütkö-
zőpont a tetele, az írástucók buzgalma-
nak a fészke, melyben a bölcsesség gyara-
podik; az is természetes, hogy egy Mó-
zesnek természetes vállai a megszólás, az
el'envetés indulatának tüzesóvát el nem
kerülhetik de ha van „harber Rambam”,
kétségkívül a legfeltűnőbb, hogy egy em-
ber, aki Szaladin szultán ucvari orvosa,
akj hivatalos útjáról nap-nap után a
szegények és betegek tömegei várnak
háza, aki még művei fordítóját sem en-
gedi magához utazni, rendkívüli elfog-
lat'ságára hivatkozván, honnan szelte az
időt, hogy az egyiptomi zsidóágnak,
ügyes-bajos dolgokkaj bajlódó, elismert
nágidja, a hagyomány rengetegének fe-
jedelme lehessen, továbbá korának teljes
műveltségét az astronomiát, matematikát,
aristotelési filozófiát és a természettudó-
mányt is magába egyesítse, ami pedig
tetézi a kérdést, hogy annyi munkával
vaskos'itja, o'y értékű írássokkal gazda-

כשר HOTEL BELLEVUE כשר
PÖRTSCHACH AM WÖRTHERZEE
Vornehmes Haus unter streng ritu-
eller Leitung / Herrliche Lage direkt
am See / Schön, sonnige Zimmer
mit Fließwasser / Vorzügliche inter-
nationale Küche
Volle Pension:
Vor- und Nachsaison . . S 9-
Hauptsaison S 12-
Seebad und Garage frei / Geöffnet von
Mai bis Oktober / Verlängen
Sie Probe/Kte.

gítja héber—arabs irodalmunkat, hogy ez maga is egy egész életet igényel.

Hošdom mö häböd esa f mokaumau. — Nyughelyének ez a néma tájképe szövege meg erre bűvös színeivel a háttérből, hiszen a legenda szerint ebbe a Kínerezz tavába merült el Mózes prófétánk nővérének, Mirjamnak csodás kútja, mely kiapadhatatlan csobogással kísérte ősejnek a pusztában, Isten kegyelmét rajongó szemek látták is olykor, mintha egy szitából buzogna fel a víz sima tükrén, *emor löhochmo áchuszi átt* — „mondád hát a bölcseségnek: Nővérem vagy” és elédül táru a feneketlen mélység, melynek felszínén Majmuni Misnakommentárja, a „kítáb al sirads”, a fénynek forrása csillog, mint A'charizi mondja róla: „Ez a szóbeli tannak leszüro szitája”, melyen Mózes kész, üditő itallal szolgált ki az élet pusztaságában tikkadó empertársait.

Igen, az emberiséget, mert az ilyen universalis szellem csak a mesés; egyetemességnek lehet a híve, szószólója és amilyen irtalmas álcó, atyai szívtörrel emeli „erős kezét”, hogy zsidó testvéreit egybefogja, a vallástörvények szentségével átölelje, olyan önértetesen követeli a „Dalalat al Hairin” nyelvén a külvilágtól a mi racionális dogmáinknak, eszméinknek, etikáinknak, melyhez hivatászerűen a test ápolását is számítja, minden vallások anyjának a tiszteletet, a zsidó név megbecsülését, mint egy arabs költő róla éneklé: Galenus a testet gyógyította, de Abu Imran Musa ben Maimun Abdullah testet és lelket gyógyít.

A beteg, szenvedő Hiób létezése körül támadt vitákban van egy nézet, *méajle háguló*, hogy a számkivetésből visszatértek egyike volt és ezen a helyen, Tiberiasban volt a besz-hamidrasa, valóban az isteni megkísértés Hióbbelke rezg Maimonides filozófiájában is, a teológiának, az Istenigazságnak merészen szárnyaló dialóga, a gyarló ember töredelme, akit a goltsz ostroma megkergetett, a sors keze megtépázott, háza-népe kidől melőle kenyere az örvényé, barátai közül sokan hol a távolban, hol szemben állnak, akit a *jisru* epedése, miévája, szerelme gyötör és vonz, míg a Machpélába érkezhetik, melyben egy álló napig imádkozik, mert a bölcseséteből enged, de a

jámborságából nem. Áhitattal állunk, mi az ő Hióbtanházában és elmélyedünk az ő *Sömajno sörókim*-jában, nyolc évszázados ünnepeké múlhatatlan ideáiban a lélekről és erkölcsről.

Cádikim én lohem mönucho... Mert az alvó mesterek ajkai a sírban is oktatásra lebennnek, a tanítványok sereges lapozgatásától könyveikben, a mi Mózesünk szava szinte a Szinájnak szüntelen soha el nem kornyadó hangja és ez a *cádik*, aki a túlvilági halhatatlanságnak tisztán szemleli voltát hirdette, mintegy a hiányosság érzetében nyugtalankodott mindaddig, míg tizenhárom évvel a zso'táros korhatárhoz, emberi búcsújához érkezete előtt fáradtan, elcsigázottan be nem hozá a tökéletesedés mulasztását *Mámár töchijasz hámeszjim* — a holtak feltámadásáról írt értekezésével, pedig megegszíté már az évek rését az ő tizenhárom hitágazata, melynek *Avi máámjn*-jaiból nemesak a nevemása hangzik hódolatra a nagy szellem előtt, hanem a sok millió zsidó, akik a mindennapi hajmalkeltó imádságunk végén ezekből fonjuk meg fohászaink égbontakozó szárnyait, az élő Mózeset látjuk alátékinteni a szférák rácszatának rejtekeiből, akit a Mindenható a most soros újhólczakasz legfelsőbb tanítását végi emlékeztünkbe: „Ilyen az, kit eszményképül teremtettem, hogy megszentelhessetek Nevemet az egész világon”. — Amen.

Hét zsidó hős emléke

Emlékezetes, megkapó szépségű ünnepek volt színhelye május 26-án, a Hősök vasárnapján Gyöngyös városa. A világháborúban megsebesült és a gyöngyösi hadikórházban elhalt 7 zsidó hős emlékművét avatták fel a hadviseltek impozáns külsősége között a zsidó temetőben.

A vallások baráti és szeretetteljes találkozója volt e nap, Gyöngyös város szép hagyományaihoz híven. A keresztény egyházak fejei, a helyőrség, megyei és városi hatóságok dr. Puky Árpáddal, a köztisztvisletben álló népszerű polgármesterrel élükön, az államrendőrség gyöngyösi kapitánysága, a vitézek, hadirokkantak, frontharcosok, önkéntes tűzoltó- és mentőtestület vezetői külötségeikkel hódoltak a többi egyesületekkel karöltve a Hősök Emlékének.

A síremlék ünnepélyes felavatását megelőzően a templomban gyászistentisztelet volt, melyen dr. Jakab Jenő rabbi, mélyen átértett, gyönyörű beszédében kegyeletes szavakkal méltatta a nemzet hőseinek dicsőséges mártíromságát. Megemlékezve a gyöngyösi 36 zsidó hősi ha-

lottról is, könyörgő imával fohászzkodott az emberiség békéjéért.

A templomból meghatottan távozó gyülekezet a zárt sorokban felvonuló hadviseltekkel és zsidó ifjúsággal a temetőbe indult, ahol a „Hiszekegy”-imával megkezdődött az ünnepség. Az avatóbeszédet Feigl L. H. főrabbi mondotta, ki magas szárnyalású, megrázó drámai erejű szónoklatában felidézte a síremlék alatt nyugvó hét hősi halott dicsőséges emlékét, közöttük kiemelve annak a 14 éves gyermeknek életét is, ki hazulról atya után a harctérre szökött, hogy feláldozza magát a Hazáért. A szívbemarákoló szavak után Weinberger Jónás főkántor művészi szépségű „Él mólé ráchámim”-ja következett az énekkar kíséretével, melyet Kohn Lajos kántor-karagány vezényelt.

A síremléket a zsidó hadviseltek nevében az emlékmű-bizottság elnöke, a gyönyörűen dekorált Büchler Zsigmond volt tart. tüzérszázados koszorúzta meg először patinás szavakkal, majd Deutsch Elemér rokkant tart. főhadnagy mondott bajtársai nevében költői szépségű beszédet, kiváló szónoki készséggel és átadta a síremléket megőrzésre és gondozásra a Chevra Kádisának, amelynek nevében Vajda Antal alelnök vette át, fogadalmat téve, hogy kegyeletesen fogják mindig ápolni azoknak dicső emlékét.

Ezután tették le megható szavak kíséretében a koszorúkat: a honvédelmi-őrség, Heves megye törvényhatósága, Gyöngyös város közönsége, Vitézek, Hadirokkantak, Frontharcosok, az Államrendőrség gyöngyösi kapitánysága, a Gyöngyösi Önkéntes Tűzoltó- és Mentőegyesület, a Koháry István-reálgimnázium, a gyöngyösi Postafőnökség, az Államvasútak gyöngyösi főnöksége, a Földműves- és Gazdakör, a Gyöngyösi Kereskedelmi Csarnok, az Ipartestület, a Katolikus Legényegylet, a Gyöngyösi Atlétikai Club, a Gyöngyösi Kereskedők Sport Egyesülete, az Izr. Jótékony Nőegylet, az Izr. Betegsegélyző Nőegylet, az Izr. Leányegylet, a zsidó ifjúság és a Mátra Egylet. A lélekemelő ünnepély a „Himmusz”-szal zárult.

Igaz köszönet és elismerés illeti Büchler Zsigmondot és Deutsch Elemért volt tart. tiszteteket, kik bajtársaikkal fáradhatatlan nagy lelkesedéssel és hozzájárítással végezték vállalt szent feladatukat. Impozáns katonás rendezésükkel jelentősen hozzájárultak az avatóünnepség fényes sikeréhez.

3 SZÓ CSUPÁN
SIRKŐ LÖWY-NÉL BUDÁN
II FŐ UCCA 79. TELEFON: 51-5-81.
KÜLÖN NAGY LERAKAT
ALKALMI VÉTELEKBŐL
LEGOLCSÓBB ÁRON
II., ZÁRDA U. 3
Margit körút sarok.

Kérdés-Felelet

Levelek a sirokon

Egyik napilapunkban olvassuk, hogy az utóbbi időben „megint elterjedt” egy kabalisztikus zsidó szokás, melynek eredete a XIII. századig nyúlik vissza: annak a kérését, aki a nagy rabbik sírjánál könyörög, a rabbi szelleme teljesíti. Ennek megfelelően a szegények és elesettek egész karavánjai keresik fel a rákoske-rezstúri izr. temetőt, ahol kivánságokat tartalmazó cédulákat helyeznek el az elhunyt rabbik sírján. Ezek a cédulák mindenféle teljesítendő kívánságot tartalmaznak a hitlen szerelmes visszatéréseért könyörögőtől kezdve egészen a lehetőleg főnyereménnyel kihuzandó sorsjegy pontos számáig. A lap közli azoknak a szentéletű férfiakkal nevével, akiknek sírjánál a legtöbb ilyen cédula található.

Miután azonban mi úgy éreztük, hogy néhány sírról megfeledezett, mi is kimentünk a temetőbe és meglátogattuk ezeket a sirokat. És íme, valóban, ezeken a sirokon is találtunk cédulákat, de ezek a cédulák nem kéréseket, csak kérdéseket tartalmaznak, oly kérdéseket, melyekre egyes hívők képtelenek voltak választ kapni, sőt önmaguknak választ adni, tehát a legilletékesebbekhez fordultak: adják meg nekik a választ:

Lederer Sándor sírján ez állt: „Köszönlöm velem utolsó nagy elnöke a pesti hitközségnek, mi történt azzal a fontközséggel, melyet Te szerzettél kulturális célok megvalósítására. Mi történt a kölcsönrel és mi annak meg nem fizetett kamataival. Mi történt a serleggel, melyet a Te neved tiszteletére alapítottak. Miért nem szerepel a Te neved, akinek a Hősök temploma és a Dohányutcai templom restaurálása köszönhető, márványtáblán aranybetűkkel ezeknek a templomoknak falán?”

Edelstein Bertalan sírjától ezt kérdezte egy hívő: „Meg tudod-e mondani, ó rabbi, mi haszna lehetne a budai hitközségnek abból, ha beolvasztanák a Sip-utcába. És mit szólnál Te azokhoz a hívőidhez, akik most olyan lelkesen kívánják az ősi budai hitközség önállóságának megszüntetését.”

Weisz Miksa, a nagyszerű hittantanár és rabbi sírján ez a kérdés vár feleletre: „Ha megkérdeznék a véleményed a hitoktatói állások betöltéséről és a hitoktatók általános helyzetéről illetékes helyről, olyan lenne-e válaszod, melyben illetékes helynek sok öröme telne. És Te, aki majdnem rabbija lettél a Rombaci-

utcai templomnak, mit szólnál a politizáló rabbi újszerű típusához?”

Adler Illés sírján is találtunk cédulát. „Mit szólnál, rabbi, a kaszusz-ügy mai állásához, mely bünteti azokat, akik kóser háztartást vezetnek szemben azokkal, akik nem tartják be ezt a vallási parancsot, és mit szólnál az egyetértés szelleméhez, mely templomodat áthatja?”

A budai Chevra elnöke leleplezi a 70.000 pengős kölcsön legendáját

Dr. Biró Géza nyilatkozik a választásról, a Chevra szanálásáról és felszólítja a 70.000 pengő „adományozóit” az összeg lefizetésére

Budapest, 1935. május 17.

Az egyik felekezeti lap legutóbbi számában cikk jelent meg, mely megismétli azt a mulatságos legendát, mely szerint egyes érzőkeblű és Buda ügyeit szívükön viselő unifikációs vezérferfiak hajlandók voltak 70.000 pengőt depozitálni a budai Chevra szanálásának céljaira, azzal a feltétellel, ha a Chevra mostani vezetősége helyett ők foglalhatják el, miután ők a jelenlegi vezetőség hozzáértését felülmúló szakértelemmel rendelkezvén a Chevra szanálását a szóbanforgó összeg segítségével biztosítani tudnák. A cikk ebből az alpból kiindulva éles támadást intéz dr. Biró Géza min. tanácsos, a Chevra elnöke és dr. Fuchs Ignác alelnök, a választási bizottság elnöke ellen.

Mi sem a cikk „tényadataira”, sem a támadásra nem kívánunk válaszolni. Csupán azt kívánjuk megjegyezni, hogy kár volt ezt a legendát szárnyára bocsájtani. Mert azokra az adakozó kedvű urakra nézve, akik az állítólagos összeggel akarták a budai Chevra szanálását elősegíteni, a legjobb eset, ha bebizonnyul, hogy az összeg felajánlása meg sem történt. Hiszen ha megtörtént, akkor rájuk nem sok dicsőség hárulna abból a tényből, hogy csak a hatalom birtoklása fejében, tehát önző céllal akartak segítségére sietni egy zsidó közművelődési és segítség nem volt más, mint kortesezszköz a választási harcban. A választást pedig átengedjük az arra illetékeseknek, kik közül dr. Biró Géza miniszteri tanácsoshoz, a Chevra elnökéhez kérdést intéztünk a cikkben foglaltakra vonatkozóan. Íme a válasz:

— Van-e tudomása a „Miért nem kapott a budai chevra 70.000 pengős kölcsönt?” című cikkéről?

— Van tudomásom arról az „előkelő felekezeti helyről” érkezett cikkről, amely a 70.000 pengős kamatmentes

A többi cédulának szövegét helyszűke miatt nem közölhetjük. Volt még sok és igen jókat kérdeztek bennük. A legtöbb kérdés arra vonatkozott, hogy kit, kinek a kevéért, melyik állásra neveztek ki és kit, ki miatt, miért mellőztek. De ezekre a kérdésekre, azt hisszük, nem a rabbik szellemétől kellett volna választ kérni... Csak egy szel'emtől. Attól a szellemtől...!

kölcsön legendájáról szól. Beszélni sem érdemes róla. Hiszen, ha a szanáló párt vezetőinek módjában állott volna egy ilyen magas összegű kamatmentes kölcsönnek a megszerzése, akkor valóban elismerésemelőt aktivitással vitt választási hadjáratuknak ezt a — nézetem szerint is — döntő jelentőségű eszközt nem hagyták volna paragon heverni. Ennek a közlése kétségtelenül jelentékeny, de mindenesetre nagyobb eredményt biztosító eszköznek bizonyult volna, mint az igazán széles alapokra helyezett sajtópropaganda, körlevelek, gyűlések, sürgönyök, stb. egész sorozata együttvéve. Szabad-e olyan tapasztalt közéletű férfiakra, mint amilyenek a szanáló pártot vezették, feltételezni, azt a naivitást egyrészt, de másrészt azt a

Üdülés a tengeren.

Kilenc napos tengeri utazás, két és fél napos palesztinai tartózkodással egybekötve. 12 napra terjedő szünidei kedvezményes jegyek az első palesztinai zsidó gőzös a „TEL AVIV”

június 21., július 5. és 11., augusztus 2. és 16-án induló járataira.

Pihenés! Napfény! Sport! Zene! Tánc! Szórakozás!

Elsőrangú elhelyezés, folyóvíz, legmodernebb szellőző berendezések, kitűnő ellátás. Istenítsz teletek a gőzöson.

Az egyéni utazás függetlensége a társasutazás kényelmével egybekötve

Az utasoknak csak érvényes utlevél van szükségük. A társaság óvadékmentes vizumot szerezhet. Az utasoknak podgyásza Haifában a gőzöson marad.

Úgy ezen szünidei jegyekre, mint a rendszeres járatokra vonatkozólag felvilágosítást ad a

Palestine Shipping Co. Ltd.

Magyarországi vezérképviselő, Budapest, V., Vigadó-utca 5.

Telefon: 84-2-96. és 81-6-96.

lelkismeretlenséget is, hogy egy ilyen döntő jelentőségű körülményről a választóközönséget idejében tájékoztatni elmulasztották volna? A sajtó bizonyára nem tagadta volna meg a jó hír közlését, a körlevelekben mindenki nagy meglepődéssel olvasta, a gyűlések közönsége boldogan hallotta volna a jó hírt. Miért, vajjon miért hallgattak róla és ha akkor hallgattak, kérдем: *miért beszélnek róla most a választások lezajlása után?* Vajjon miért?

— *Mi a véleménye a cikknek a választásokkal kapcsolatos részéről?*

— A választási harcokban nem vettem részt és ezzel a kérdéssel ezután sem szándékozom foglalkozni. Ez a választási bizottság elnökének a feladata és én nagyon ránevelődtem a hatáskörök tiszteletbentartására. Sajnos, dr. Fuchs Ignác azóta súlyos műtéten esett át és nem hiszem, hogy mai állapotában foglalkozhassék ezzel a kérdéssel, de enek nem is tulajdonított jelentőséget. Ha a választási lefolytatása ellen a kisebbségnek kifogásai vannak, azokat módjában áll *petitio útján kifejezésre juttatni. Ha ezzel az egyedüli törvényes eszközzel nem él, akkor feladta azt a jogát is, hogy a választási eljárását kritizálja.*

— *Kíván-e nyilatkozni a személyét ért támadással szemben?*

— Erre a Chevra Kadisa tagjainak ismételt bizalmi nyilatkozata után nekem egyénileg nincsen szükségem. Akik bizalmukkal engem megtiszteltek, nagyon jól tudták, hogy annak idején szavazatommal én is hozzájárultam az üdlőtelep megvételéhez. De nagyon jól ismerik a kísérő körülményeket is. Tudják mindenekelőtt azt, hogy a megvételt a 100 tagból állott képviselőtestület *egyhangúlag határozta el*, tehát azt egy szavazat amúgy sem akadályozhatta meg és tudják főképpen azt, hogy az egyhangú határozat, egy műszaki és egy pénzügyi szakértői javaslat alapján jött létre. A műszaki vélemény szerint a vételár, a különböző körülmények mérlegelése mellett megfelelőnek látszott, a pénzügyi szakértő nézete szerint pedig a vétel elmulasztása valóságos bűn lett volna. *Igy örökölti ezt meg az üléstől felvett jegyzőkönyv is. Én so-*

hasem vontam kétségbe az illető urak jóhiszeműségét, nem vonom kétségbe ma sem, de *nem vagyok hajlandó az ő tévedésükért az ódiunot magamra vállalni. Csak azt kell meg megjegyezniem, hogy ezek az urak nem tagjai a Chevra Kadisa mai vezetőségének, hanem éppen ellenkezőleg: a Szanáló Pártnak a tagjai és ennél fogva a cikkíró úr felfogása szerint „rendelkeznek megfelelő szakértelemmel.”* Nos tehát úgy én, mint a képviselőtestület többi tagjai is, annak idején, *ez előtt a szakértelem előtt meghajolva fogadtuk el teljes bizalommal az élénk terjesztett javaslatot.* Hogy a javaslat utóbb nem bizonyult helytállónak, aból mi *nem közöcsölünk fejezve mások ellen, de tiltakozunk kell viszont az ellen is, hogy mások súlyos tévedéseinek a koncepcióitáit mesterségesen reánk hárítsák át.* Viselje csak mindenki a felelősségnek reá eső részét.

— Komoly ügyekben nics helye a szavakkal való játéknak. Épen ezért nem kellene reflektálnom a cikk utolsó-előtti bekezdésében foglaltakra, mert igazán neveléses, hogy a *Szanáló Párt urai a Chevra mai vezetőire akarják áthárítani a felelősséget a saját vétkes mulasztásukért* t. i. azért, hogy bár állítólag módjukban állana a Chevrát 70 ezer pengős kamatmentes kölcsön útján anyagi zavaraiából kimenteni, azt nem teszik meg. Ha mégis foglalkozom ezzel az eléggé el nem ítéhető kijelentéssel, teszem ezt azért, hogy újra megismételjem a nyilvánosság előtt azt a már unalomig hangzatosított elhatározásunkat, hogy mi, akik nem vagyunk párt, hanem kizáróan csak a Chevra érdekeit és magasztos céljait kívánjuk szolgálni, *minden pillanatban készek vagyunk félreállni és helyünket átadni azoknak, akik a Chevra szanálását gyorsabb tempóban tudják elvégezni, mint mi.* A szóban levő cikk módot ad most már konkrét nyilatkozatra is: *Tessék hozni a 70.000 pengőt és a helyünkbe ülni.* Boldogan engedjük át.

Uj regényünk

Szekula Jenő: „Aranyas a város fölött”

Az évtizedes római elnyomatás alatt szenvedő zsidóság Nero uralkodásának utolsó évében, nagy forradalomban tört ki, amely harcúrré változtatta Judeát, és végső eredményében magával vonta Jeruzsálemnek és a templomnak pusztulását. A forradalom és az azt követő római megtorló háború, kömlékben máig él, Titus diaáclévében, — és Josephus Falvius följegyzéseiben, aki eleinte maga

is a fölkelőkkel tartott, később azonban mint hadifogoly, fölcsapott a Caesarok dicsőségét megéneklő udvari krónikásá.

A fölkelők eleinte lihetetlen nagy győzelmeket arattak, Simon bar Gioras vezérlete alatt Bet-Horon sziklatorkolatai között, amely a régés időkben tanuja volt sok nagy csodának és Jozsue megingatálatlan hadi szerencsésékek, — megsemmisítették az egész XII. légiót, amely tizenkétezer katonából és a segédcsoportokból állott, és zsákmányul ejtették a hadikincstárt, a büszke aranyasokkal együtt. A győzhetetlennek hitt légió katasztrófája nagy meccőbenést okozott Rómában, hasonlatosan, mint régebben Varrus légióinak dicstelen pusztulása a teotburgi ősréngetegben, Nero büntető expedíciót szervezett, amelynek Vespasiánus volt a vezére, aki nagy katonai haderejével sem tudott Jeruzsálem falai alá eljutni. A fiára, Titusra várt a feladat, hogy a hadjáratot befejezze, de ez is csak hónapokig tartó ostrom után tudta Jeruzsálemet elfoglalni, nem is nyílt harcban, hanem hósszú és kegyetlen kiéheztetéssel. A város és a templom lángokban állott, mikor az ostromlók behatoltak oda.

E komor és kegyetlen korszakból merítette tárgyát *Szekula Jenő*

„Aranyas a város fölött”

című szép új regényében. A költő iudéitasságával és a római régészetben és irodalomban jártas szakkbúvárok biztonságával vezet bennünket a tűzzel átitatott földelken és harctereken keresztül, hogy mint egy megelevenített családmenetben újra felbukkanjanak a zsidó felkelővezéreknek: Simon b. Giorának és Giszabai Jánosnak komor és tragikus konturjai és újra kísértésnek a Heródesek, akik fényűzésükkel és tékozlással valamikor elképráztatták az egész ókori világot, hogy végül elbukjanak a római protekcio járszalagján, míg leáldozó királykocásuknak a lángban álló szent város szolgált kísérteties rapériául.

A regény érdekes és izgalmas olvasmány, és sok részletében úgy hat, mint egy frissen megírt modern riport.

A „Zsidó Élet” legközelebbi számában kezd meg a hírneves író zsidó-római háborúból merített érdekes történelmi regényének közlését.

SCHÜCK
INTERNÁTUS

Budapest VII., Kertész-utca 2.

Tökéletes ellátás, oktatás, felére
méréseiket díjak.

Orihodox נשר penzió

a Svábhegy déli lejtőjén, 350 méter magasságban, az 59-es villamosmegálló állomástól 10 percnnyire. Gyönyörű teraszkilátás, elsőrendű ellátás diétás koszt minden időben.

Jutányos árak. Pompás otthon, 1-2 nap alatt is kipihenheti idejét friss erőt merit

A KRAUSZ PENZIÓBAN
Budapest, I., Torbágyi-ut 112. szám.
Telefon: 65-2-75.

J. E. de Sinoja:

„Das Antisemitentum in der Musik”

Ezen a címen jelent meg az Amalthea-Verlag kiadásában Jánosi Engel Józsefnek (írói nevén: J. E. de Sinoja) könyve, mely tulajdonképpen vitákat, válaszokat Wagner-irodalom antiszemita kilengéseire. A könyvről annak idején már megemlékeztünk, most korábbi cikkünk kiegészítése-képpen közlünk belőle néhány érdekes szemelvényt:

Schopenhauer „Filozófiai aforizmái”-ban találjuk a következő, inkább találó, mint esztétikus kijelentéseket: „Amint a legszebb emberi test belsejébe bélsárt és kipárolgásokat zár, úgy a legnemesebb jellemnek is vannak gonosz vonásai és legnagyobb zseniben is vannak a korlátoltságnak és örületnek jelei”. — Eklatánsan bizonyítható ennek a kijelentésnek igazsága Wagner Richarddal, aki egyébként lángoló tisztelője volt Schopenhauernek. Wagner egyike volt a legnagyobb zseniknek; a korlátoltságnak nyomai megmutatkoznak kírthatatlan zsidógyűlöletében, az örület nyomai a vivisekció elleni és a vegetarizmus melletti küzdelemben, (melynek ő személyileg egyébként nem hódolt) az ellenkezésében a fennálló világrend és társadalmi renddel szemben, a már valóságilag perverznek nevezhető szeretetében a kutyák iránt; karakterének rossz vonásai közé tartozik a csúnya hálátlanság sok olyannal szemben, aki neki segítségére volt (p. o. Meyerbeer, Praeger, Bülow, Weissheimer, Hornstein, stb.) — Munkáiban, melyeket politikai, vagy szociális kérdésekről írt szertelenség mutatkozik az emberek teljesítőképességével szemben felállított kívánságaiban, továbbá általánosságban a művészet jelentőségének túlzása, különösen saját drámáira és saját személyére vonatkozóan; zsidógyűlölete formális üldözési mániává fajul, amire nézve számtalan bizonyítékkal szolgálnak frásainak egyes helyei, különösen szembeötlen azonban a következő esemény: Egyik Karl Klindworthhoz 1855. október 4-én Zürichből Londonba írt levelében a következőket írja Wagner: „Praeger írt ma nekem és jelentette többek között, hogy három medail-

lonom összetört állapotban érkezett Londonba. Ez valóban kellemetlen; mert utolsó példányaim voltak, ezenfelül is éppen elég mérgező volt már a szállítással. Ügylátszik, hogy Londonban nincs szerencsém; mindenestre egy zsidó fanatikus törette össze a képeimet.” Ez üldözési mánia in optima forma!

A wagneri szellem sokoldalú elfoglaltságáról Nietzsche „Ersten Aufzeichnungen zum Fall Wagner X” című művében még további nyilatkozatokat tesz és megjegyzi: „— mindez egy sűrűn körültem-jénezett főpap szerénytelensége, aki sőtét érzéseit a gondolat minden elképzelhető, éppen számára elvont és tiltott területén, mint kinyilatkoztatásokat hozza nyilvánosságra; és mindezt egy német-séggel, a homálynak és túlzásnak egy mocsár-németiségével, amelytől talán még Hegel német-ellenséges tanítványainál sem találunk”. — Folytatólag az „An-

derweitige Vorstufen zum Fall Wagner”, 64. sz.: „Wagner stílusa a tanítványait is megfertőzte: a wagneriánusok németisége a legkendőzetlenebb örültség, melyen Schelling ideje óta valaha írtak. Wagner maga, mint stílista még ahhoz a mozgalomhoz tartozik, mely Schopenhauer ellen tájékozott:” — és a humor teljes mértékben akkor bontakozik ki, amikor ő mint „a német nyelv megmentője” játssza ki magát a zsidókkal szemben.

Teljesen helytelen volna feltételezni, hogy Nietzsche gyűlölségből beszélt így Wagnerről és művéről. A „Vorstufen”-ban a 42. szám alatt a következő vallomást olvashatjuk: „Hosszú időn át a legnagyobb fáradtsággal erőlködtem azon, hogy Wagnerban valami Cagliostro-félet lássak; bocsánatot kell kérnem ezért a nem aggálytalan ötletemért, melyet valóban nem gyűlölet és ellenszenv hívott ki, hanem az az elragadtatás, melyet ez az összehasonlíthatatlan ember reám gyakorolt.” Azután ugyanitt 51. szám alatt: „Richard Wagnert jobban szerettem és tiszteltem, mint bárki más.”

Einstein világképe

Irta: Dr. Grózingér M. József

Nem régen hagyta el a sajtót Einstein „Mein Weltbild” c. könyve (L'Albert Einstein Mein Weltbild, Amsterdam, 1934.). A könyv kisebb cikkek, beszédek, előadások és felolvasások gyűjteménye és a nagy gondolkodó politikai, vallási és filozófiai nézetei, valamint, a zsidóságról vallott felfogása tükröződnek benne vissza. A tudományról szóló fejezetben a relativitás elméletét is tárgyalja és külön cikkekben foglalkozik Lorentz, Planck, Maxwell Kepler, Newton stb. rendszereivel.

Az alábbi sorok mellőzik a relativitás elmélet szakkérdéseinek tárgyalását és a könyv csupán azon részeivel óhajtanak foglalkozni, amelyek Einstein világfelfogására derítenek fényt és a ma legnagyobb elméleti fizikusasztrónómus etikai, szociológiai és vallásfilozófiai életnézetét revelálják. — Einstein eti-

kai világnézete az optimizmus legszebb manifestációja és a finalizmus, a világ célszerűsége és értelmessége gondolatának a legmeggyőzőbb kifejezése. A világnak és benne az életnek van célja és értelme és aki céltalanak és értelmetlennek tartja, az nemcsak szerencsétlen, hanem alig életképes is. Az emberi élet célja és értelme; a jószág, szépség és igazság eszményei utáni törekvés és megvalósítási tendencia. Az etikának ez az abszolút idealizmusa kizár mindenfajta boldogságkeresést és kényelemhajlászást, mint életcél. Az utilitarizmus nem lehet etikai alapként elfogadni, mert minden cselekvés megszűnt etikai cselekvésnek lenni, akkor, amikor a hasznosságot tesszük kiindulópontjául. Épp úgy nem tehetjük az eudaimonizmust sem erkölcsi bázisnak, mert a boldogság keresése csak a dísznonyáj ideálja, de soha sem tekinthető az emberi élet etikai céljának. Az emberi élet célja egyedül a jó, szép és igaz ideáljainak a realizálása lehet. Ezek az idők a mindenség titokzatosságának megismerési akarásával közelednek megvalósításuk felé.

És evvel eljutottunk Einstein vallás-szemléletéhez, mert a számunkra hozzáférhetetlen és áthidalhatatlan akadályokkal körülvett titokzatos lényről szóló tudásunk és érzésünk képezi sze-

TAUBER

PENZIÓ ÉS ÉTTEREM

ABBZIA

(ITÁLIA)

Elsőrendű orth. kóser konyha, központi fűtés, hideg-meleg folyóviz, felvonó, erkélyes szobák, tengerre néző ablakokkal. Napi penzió nyolc pengő. Clearing. Prospektus ingyen. Felvilágosítás a Zsidó Élet szerkesztőségénél is.

rinte a vallásosságot. Az élet örökkévalóságának tudatában és sejtelmében, a lét csodálatos épületének misztériumában és a természetben megnyilvánuló észszerűség megértésének alázatos keresésében áll Einstein vallásossága. Einstein t. i. háromféle vallást különböztet meg. A félelemvallás érzését, az éhségtől, a vadállatoktól, a betegségek-től, stb. való félelem oltja az emberekbe, akik Istenhez fordulnak segítségért. A szociális vagy morális vallás abból a szükségből ered, amely az emberek vezető utáni vágyában jut kifejezésre és Istenben látják a legbiztosabb vezetőt. Ezekkel az egoisztikus színű vallásérzelmekkel szemben Einstein a kozmikus vallás híve. A kozmikus vallás híve volt Newton és Kopernikus is, mert át voltak hatva a történetes kauzálitásáról és a természet törvényszerűségének harmóniájáról.

Mint minden nagy tudóst, úgy Einsteint is a világtrend nagyszerű egysége és a kozmikus összefüggések harmonikus rendje vezették el Istenhez. Isten fogalma, saját bevallása szerint, pantheista, amennyiben az a meggyőződése, hogy a tapasztalható világban értelem nyilatkozik meg. A világ értelmességéről és célszerűségéről vallott nézete determinálja a zsidósághoz való viszonyát is. A sors kegyes ajándékának tartja Einstein a zsidósághoz való tartozását. Schopenhauer szerint az ember ugyan azt tehet, amit akar, de nem akarhatja azt, amit akar. Ebből Einstein azt a következtetést vonja le, hogy az ember nem saját magáért van itt ezen a világon, hanem az embertársáért, mert mindenki függ a másiktól. Mint zsidó sem lehet tehát az ember exkluzív és csak akkor vallhatja magát igaz zsidónak, ha sorsközösséget vállal minden testvérével. A zsidóság t. i. életszemlélet és nincs filozófiai értelemben vett kimonodott zsidó világnézet, csak morális beállítottság az élethez, vagyis nem világ-, hanem életfelfogása van csak a zsidóságnak. Az élet szentsége, az élet nemessége egyenlő Isten szentségével és Istenet szolgálni annyi, mint az életet szolgálni. Ebben az életközelségben rejlik a zsidóság hatalmas életereje és ennek köszönheti négy évezredes fennállását. Ebből a lendületes vitalitásból másnak is juttatott és a nyugat a zsidóságnak köszönheti a vallását és vele legértékesebb erkölcsi ideáljait, valamint a görög szellemi élet újjáéledését. Különösen a német nép tartozik sokat a zsidóságnak; a német nyelv a bibliai fordításának, tehát a hébernek köszönheti finomabb kialakulását.

Földindulás . . . dióhéjban.

Őseink, a tüzes lávák holddal együtt földön lahtak, Arról, mint a hulló csóvák, lobbót vetve lepattantak.

Akkor még sok ezerfokos volt az élet nagy égése, Régmúltjából-termőföldig hat nap tartott kihűlése,

Ekkor lett a fű, fa, ember, helednap meg szombat napja, Melynek, édes pihenőjét tiszta munka ma is kapja.

Édenkerti leszármazó hús cseppjére kútnál sort várt, Mikor még a pogány hiten imádták a képes oltárt.

Szerszám, ásó, vödör nem volt, akkoriban nem is kellett, A dús eszem-izsom gyümölcs bőségéből minden tellett.

Vaskorszak a kénkövekből nem lett meg úgy színre-szóra, Hanem ha az idő lejárt, meghozta a homokóra.

Kakas az volt, kukorékolt, minden éjfel-hajnal tájban, Ezt a hangot visszhangozták sziklák, bércek határában.

Erre ébredt Nőé apánk, özönviznek gázolója, Tőle tanult Ábrahám és régi idők hírmondója

Kőtől, fától, csillagtájtól tanult Jákob történelmet, Mózes pedig megihletve az Istennel eszmélgetett.

Világcelű eszmeostant írásban is közreadták, Ezért éltek, ezért haltak a prófétás új leviták.

Felfigyeltek nagyobb népek, görögök és latin fajok, Át is vették ezt az írást Nyugat és a mozlím papok.

Ezen aztán összvesztek, szárazon és tengerhajón, Néha-napján békültek is a szép, üde vezérlő szón.

Jöttek mások, új harcosok, vér is folyt a — hitjóságért, Békében is verekedtek Istenért és — földjóságért,

Ma már a sok tűzvész után járhatnánk a béke útján, De most újra új hit támad, minden régít út a Wotán.

Valaha már élte létét. Úgy tért vissza Skitha földre, Így támad az új Messiás, ebből lesz a germán béke.

A tüzekben, földben, magban eszmeigyökű akarát van, Villámon, vagy lelki szárnyon szétterjed a nagy világban,

Csillagokról átrepülő sugaraknak nagy eszméje, Cion! Te légy a régen várt világéke igaz fénye.

Jeruzsálem! Régi földünk, újra termett új korszaka, Gyujts a hűbe tiszta lángot, múltjék már a mély éjszaka,

Most is ösök, a tűzlávák kutatják az ivadékok, Osembernek unokáját. Találnak is maradékok.

Egyik vörös, mint a vaspör, másik fehér, mint a kréta. Ily kép sok nagy ellentmondás. — Szébb legyen egy új — körséta.

Dr. Hernád Henrik

A láng . . .

„Kelj fel, ember, ime itt a világosság”. Így szólt Rabbi Jochánán: „Egy ember halad az alkonyatban az úton. Szembe jön vele egy másik utas, aki lángot gyújt, hogy világítson neki. An a láng kialszik. Jön egy másik, az is világosságot gyújt, de ez a láng is kialszik: „Most már” szól emberünk „ne gyujtsatok nekem világosságot: bevárom a hajnal fényét.”

„Ugyanigy szól Izrael a Szenthez, dicsértessék az Ő neve:” Gyujtottunk egy fáklyát Mózes templomában: kialudt. Gyujtottunk egyet Salamonéban: kialudt az is. Most már nem gyujtunk több fáklyát, nem kell nekünk más világosság,

csak az, ami Belőled árad. Mert így szól az Irás: Nálad az élet forrása. A Te világosságodban találjuk meg a mi világosságunkat.“

*

A Szent-dicsértessék az ő Neve — így szól: „Legyen az én lángom a Te kezében és a Te lángod az enyémben.”

Mi a Szent lángja, dicsértessék az ő Neve A Tóra az, amint írva van: „A Tan egy lámpa és a Tóra egy fáklya”. Aki elfogadja a szent Tant, arra az emberre emlékeztet, aki világosságot gyujtott a Szent előtt, áldássék az ő Neve és megerősíti lelkének tűzét, miatha új lámpa gyúlna. Mert mondva vagyon: „Az ember lelke isteni láng.”

Aktuális strófák

— Beszélgetés —

(Személyek: A természetes rt. igazgató.
— A faköképi állatatan tanár.)

— Elismerem, tanár Ur, hogy a „Zsidó Élet” szándékai tiszták, hogy tiszteletreméltó publicisztikai kötelességet teljesít, amikor szigorú kritikát gyakorol a Pesti Izr. Hitközség és az Országos Iroda vezetőségének működése felett. Elismerem, hogy mindehhez joga is van! De az Isten szent szerelméért, hát mit akarnak már a budai kérdéssel? Hát hiszen ez el van már intézve! Egyesíteni akarták Budát Pesttel — nem ment. Ezzel be is van fejezve a dolog! Minek melegítik ezt újra meg újra fel?! Nem érzik, hogy ez már kezd egy kicsit egyhangúvá válni?

— Az egyhangúságban talán igaza van, kedves Direktor Ur — mondja a tanár, — de nincs igaza abban, hogy a budai kérdést mi melegítjük fel újra meg újra. Talán mi voltunk azok, akik a budai chevra-választásba beleavatkoztunk? Mi küldözgettünk szét röpiratokat? Mi fogadtunk fel korteshadat? Mi rendeltük ki oda választási diktátornak a pesti hitközségi kancellária fő-fővezérét, aki olyan időben, amikor a pesti hitközségtől kapott fizetéséért, — még pedig egészen szép fizetésért — annak az irodájában tartott volna dolgozni, helyett egy budai pártfronton vezérekedett? Talán mi bíztuk meg őt ezzel?

— De hát nem Önök pertraktálták mult számukban szokatlan terjedelemben a budai ügyet? Mi szükség volt erre? Nincs a zsidóságnak más kérdése? Talán fontosabb is?!

— Mindkét kérdésre megfelelek, Direktor Ur. Hogy mi a lapunk legutóbbi számában sok helyet adtunk a budai ügynek? Igaz! Megtettük. De ez a köz szempontjából is a jobbik megoldás és feltétlenül jobb és morálisabb annál, amikor a köz pénzén írnak és nyomtatnak ki röpiratokat. Ami pedig a másik kérdést illeti, hogy nincs-e a zsidóságnak más és talán fontosabb problémája a budai ügynél, ezt mi Önnel együtt kérdezzük, de nem magunktól, hanem a magyar zsidóság ügyeinek legfőbb intézőjétől. Miért tér a fűhერი

Egykarat újra, meg újra vissza erre a kérdésre? Mi, mint újság, természetesen kénytelenek vagyunk aztán őt követni. De miért kísért ez az ügy állandóan az ő agyában, miért tette ezt a kérdést pl. a kongresszusnak is központi kérdésévé, miért búvik meg minden tetteben, minden szavában az a tendencia, hogy Budát térdre kényszerítse? Egyébként pedig, kedves Direktor Uram, nem adhatok Önnek igazat abban sem, hogy ez az ügy csak Buda ügye. Ez egyszerűen nem igaz! Hát Pestet ne érdekelje az, hogy a Führer az ő rovására ígér pl. Budának iskolákat, hogy az ő pénzből akarja-e ezeket Budának felépíteni? Hiszen állítólag a budai hitközség és a budai chevra csőd előtt állanak, az övékből akkor nem építhetné fel! Hát nincs ahhoz a pesti zsidóságnak semmi köze, semmi szava sem, hogy az ő anyagi erőfeszítésével akarják most Budát „szanálni”? Megkérdézték már arról a pesti zsidóságot, hogy akarja-e ezt és odaadja-e erre garasait? Vagy az egész iskola-ígéret csak blöff volna? Akkor sem hagyhatjuk szó nélkül! S nincs-e köze az egész magyar zsidóságnak ahhoz, hogy legnagyobb hitközségének és az ország egész neológ zsidóságának életét, milyen szellemben vezetik és irányítják?

— Rendben van, de akkor ne mindig Budáról írjanak!

— Igen, mi szívesen íránk pl. arról, hogy hogyan mélyítik nálunk a hitéletet, hogyan erősítik és fejlesztik a hitoktatást, mit tesznek a zsidó ifjúság jövőjének biztosítására, vagy mi történt abban az irányban, hogy a tanulási szabadság, a polgári egyenjóság kérdésében a magyar zsidóság ne szorult továbbra is a másodrendű polgárok hátsó sorába, szívesen íránk arról, hogy a zsidó közéletben, a zsidó testületekben egy magasabb kulturális és etikai színvonal érvényesül, stb. stb. Ehelyett azonban arról kell írnuak, hogy míg Bangha páter igen tiszteletreméltó buzgalommal előadásokat tart a maga térítő céljai érdekében, addig nálunk a kortézia feneketlen mocsarába rántják az egész felekezeti közéletet,

hogy míg onnan a csábítás szírehangjaival édesgetik magukhoz az ifjú tehetségeket, addig nálunk a hatalom rideg göggyével, a felkerültek eltaszító fölénykedésével kezelik a segítő kezelt kereső fiatal tehetségeket.

— Hát igen, ha ez igaz, akkor írjanak erről! De mindig az igazat!

— Remélem, Direktor Ur, Ön nem ül fel a sip-utcai „hulló levelek”-nek, Ön tudja, hogy mindaz, amit eddig írunk bármilyen ügyről, szintiszta igazság? Meg tudták egyetlen állításunkat cáfolni? Hiszen ha meg tudnák cáfolni, bezeg nem üzennék nekünk, hogy el fognak némitani bennünket, akkor nem volna erre szükség, sem a sip-utcai központi támadáselosztó hivatal pergőtüzére. Mi cáfolatot kérünk és ellenbizonyítást! És főképp intaki moralitást, emelkedett zsidó szellemet.

— Legyen nyugodt, tanár úr, kap cáfolatot, kap ellenbizonyítást is. És mi reklámlálnivalót talál a moralitáson, a zsidó szellemen? Csak nem akarja azt mondani, hogy felekezeti közéletünkben ez is megcsorbult?

— De igenis, éppen azt akarom mondani! Akar példát rá, Direktor Ur? Ime! Ugyebár Ön előtt sem kétséges, hogy ki és kik irányították a budai „szanálási” pártot? Ez a szanálási párt azt hirdette, hogy neki a hatalom átvételekor egy nagyobb összeg fog a chevra szanálására rendelkezésére állani. Ha jól informáltak, 70.000 pengőt emlegettek. Ennyit jegyeztek állítólag a szanálni kész vezérek. Nos, hát a vezérek megbuktak — a szanálási 70.000 pengő is a zsebükben maradt. Már most kérдем tisztelettel: morális dolog ez? Hétvenezer pengőt ígérni, ha megválasztják őket! A budai chevrat csak akkor szanálni, ha övék a hatalom, ha pedig nem, akkor hadd pusztuljon?! Ez zsidó szellem?

— Biztosíthatom, hogy ez torzítás. Azok a kiváló egyéniségek, akik a mi felekezeti életünket irányítják, nem így gondolkodnak.

— Téved, Direktor Ur. Éppen abban a körben hallottam azt a felfogást, hogy „a politikában a hazugság nem immorális.” Ezt a felfogást a gyakorlattal is igyekeznek igazolni. De nem hiszem, hogy a tiszta zsidó szellemmel összeegyeztethető volna egyrészt a hazugságnak ilyenét — bármilyen szűk körben való — rehabilitása, másrészt pedig az a felfogás, amely a zsidó közéletet politikai területnek, majdnem azt mondanám: politikai vadászterületnek hajlandó tekinteni. De mondok én valamit Önnek, Direktor Uram. Sokszor hallottam egy igen okos barátomtól,

Dr. Frenkel Bernát vallás-tanár zsidó nevelőintézete

VI, Aréna út 84. Telefon 28-8 43. — Internátus a városligeti villanegyedben minden iskolatípus közelében fiúk és lányoknak. Gyermekek és diákludló a Bükkben, 400 m. Lillafüred fölött, klimatikus gyógyhatású helyen. Leánytöbbségszűző 14 évesnél idősebbeknek, közművelődési és gyakorlati irányú tanfolyamok.

hogy a közélet emberei — színészek, sztárok, de olyan *sztárok*, olyan csillagok, akiknek mozdulatairól és szavaikról gyakran a *rendező*, sőt igen sokszor a *súgó felelős*. A mi felekezeti közéletünk színterén is elől ágál és deklamál, nem is tehetségtelenül, egy sztár, egy csillag, (ha németül beszélgetnénk, csillag helyett: *Stern* mondanék.) Sokan vallják, hogy itt is igen gyakran a szüflőr a felelős azért, amit ő mond és tesz. Pedig a csillagok járását a saját törvényeik szabják meg, abba nem avatkozhatik bele még egy *Keppler* sem, annál kevésbé olyan valaki, aki *Kepplernél*, ha csak egy *betűvel is, kevesebb*. — És mit keresnek az „armer Reisender”-ek, akik „gazdag szegénységük” alkalmi alibijével *kiadósan* szorrolják végig szeretett hittestvéreiket (mindezt természetesen *legfelsőbb jóváhagyással*), sűrűgnek-forognak, mérget kevernek az indokolt köznépszerűtlenség árgus-tékniteteitől kísérvé, a Führer tüneményes providencialitását kürtölvé szerényen figyelmeztetik a t. c. zsidóságot csekélységük kellően, illetve eléggé soha nem honorálható érdemeire is. Rossz néven sem vehetjük ilyen kö-

rülmények között, ha megmosolyogják a budai hitközség autonómiáját védő párt elnököknek, ennek a konzervatív, puritán üzletembernek okfejtését, — odáig jutottunk, hogy a „szajcherek” már nemcsak a „szajferek” ellen harcolnak, hanem a „zsidó nem egyesült szajcherek”-nek is ádáz harcot üzennek.

— De hisz a legutóbbi hitközségi vacsorán az elnök nemcsak balra, hanem jobbra is megmondta a véleményét.

— Bár inkább ne mondta volna. Mi nem rokonszenvezünk a zsidó jellegnek a politikai életbe való átvitelével, de az ellen óvást emelünk, hogy a Führer beavatkozzék a hitközség bármelyik funkcionáriusának polgári jogkörébe. A Führer ne akarjon mindenáron érdekeket szerezni a mások kontójára...

— Szóval?

— Quod erat demonstrandum: A sip-utca oszlassa fel három éve szakadatlan permanenciában levő kortesirodáját és szentelje figyelmét a hitközség és az összsidóság ügyeinek...

Spectator

Chág Hásövuósz

Írta: Dr. Klein Ábrahám rabbi

Junius 2-án (Sziván 1.) ros-chódes, mely naptól kezdve sövuósz ünnepet követő napig bezárólag, nem monduk táchánun-t, él erech appáim-ot, jöhi rocón-t, a Tóraolvasás után, sem lámnacé-ách-ot ásré és uvolöcijjon között.

A közvetlenül sövuósz ünnepét megelőző 3 napot: sölöseth jómé hagbolónak nevezzük, mivel a kinyilatkoztatás fenséges eseménye előtt Isten meghagyása szerint Mózes tanítónk határt jelölve a csodát váró Szinaj körül, testi és lelki tisztálkodásra szólította fel Izrael népét. E napokon már megszűnik a gyász és mi is emelkedett lélekkel, tisztult szívvel készülődünk a Tóraadás nagy és szent ünnepére.

A Tóra tiszteletére a templom is díszbe öltözik, zöldelő lombok, fehér rózsakoszorúk hirdetik a Tóra igéjének örök virulását, alabástrom tisztaságát.

Junius 6-án és 7-én (Sziván 6. és 7.) a kinyilatkoztatás ünnepe; általában sövuósznak (hetek ünnepe) nevezzük. A Tóra chág hákkócir (aratás ünnepe: M. II. 23, 16.) és jom hábbikurim (zsengék napja: M. IV. 28, 16.) néven említi, mivel a Szentély fiennállása idején, ezen az ünnepen az új termés zsengéjéből áldozatok kíséretében két kenyeret mutattak be. A Talmud csak acerech-nek mondja,

amivel nyilván arra céloz, hogy ez az ünnep hozzátartozik peszách-hoz, miként sömini ácereth Szukkoth-hoz.

Mincha-ima után éruv távsilin. A mááriv-imát sötét este kezdjük, hogy eleget tegyünk annak a tórabeli parancsnak, amely szerint az ötven napnak teljesnek kell lenni. Szokásos mááriv-ima ünnepi költeményekkel; kiddus és sechehejonu. Az éjjelt templomban töltjük, mert a hagyomány szerint őseink a Tóraadás szent reggelén álomba szenderültek és a magafeledt népet Istennek kellett álmából fölriasztani. Ennek a hibának jóvátétele céljából az ünnep első estjén templomba gyűlünk és a Tóra-, Talmud- és Zohár-

ból vett összefoglaló szemelvények olvasásával virrasztjuk át az éjjelt. (E szemelvények a Tikkun léi sövuósz c. könyvben található meg.)

Sacharith ima megfelelő jócér-ral, egész hallél. Két Tórárt emelünk ki, az elsőhöz 5 személyt hívunk fel és olvassuk a kinyilatkoztatás történetét és a tíz igét (M. II. 19—20, 26). A Tóraolvasás előtt, némely községben az első vers elolvasása után az előimádkozó ősi daltamon páros soronként éneklí el az akdomuth kezdetű dicsíhimmuszt. Tartalmilag ez két részre oszlik: az egyik Istent, a világmindenség böles alkotóját magasztalja, aki megszámlálhatatlan égi seregei mellett Izraelt szemelte ki a Maga dicsőítésére; a másik rész festi azt a rettenetes üldözést és azt a megejtő esábitást, amellyel Izraelt vallásának elhagyására akarták rábírní, de Izrael bizik az isteni segítségben és szenvedéseinek megváltásában. A második Tórához máfítrnak vagy a község rabbiját, vagy a héber tudományokban jártas valamely vallásos tagját hívjuk fel és olvassuk: M. IV. 28, 26—31, a prófétai lecke: Jöchezkél 1, 1—28, mely a prófétának Isten trónszékéről szóló vizióját tartalmazza; muszáf-ima ünnepi költeményekkel és duchon.

Este a mááriv-imából elmarad a hithnáári és az ünnepi költemények (máárovith), kiddusnál sechehejonu.

Az ünnep második napján délelőtt a Tóraolvasás előtt Ruth könyvét olvassuk. Ez azzal magyarázható, hogy a két esemény külső kerete és belső tartalma között feltűnő a hasonlatosság. Ruth története is az aratás idején játszódik le és tettében is ugyanaz az önfeláldozó hűség nyilvánul meg, mint amellyel Izrael a történelem folyamán Istenéhez és Tóráához tántoríthatatlanul ragaszkodik.

Két Tórárt veszünk ki, az elsőhöz 7 személyt hívunk fel és olvassuk: M. V. 14, 22—16, 17; a másodikhoz a máfírt és olvassuk: M. IV. 26, 26—31; prófétai lecke: Chabbakuk 3, 1—19. A máfír bevezető áldásmondatai előtt, némely községben a haftóra első mondata után a maftir jöciv pithgom kezdetű dicsőítő költeményt éneklí. Mázkir ávhorachámim-mal; duchon a szombatba való tekintettel elmarad. úgyszintén a pirké ovóth és citkothcho cedek.

Az ünnep kimenetelekor mááriv-imánál áttó chónatonu és hávdolo fonatos gyertyával és illatos fűszerrel.

Sövuósz ünnepén tejes ételt szoktunk enni, mely szokás a Szentírás ama jelképes kifejezésén alapszik, mely szerint a Tóra hasonlít a tejhez; valamint a téj felszűtő, tápláló életnedűje a zsendülő kisdednek, azonképpen a Tóra is éltető erősítő tápláléka Izraelnek.

PÉNTEK ESTÉK

Imákba foglalt érzések és gondolatok

Írta:

Dr. ÁDLER VILMOS hatvani főrabbi

Kapható a szerzőnél Hatvanban

Ára: 5 pengó

ZSIDÓ FEJEK:

Komját Ernő

A munka lázától remeg a Vörösmarty-utcai épület, ahol az ország egyik leghatalmasabb elektromos vállalatának, az Engel Károly-cégnak irodái, raktárai, eladási helyiségei vannak. Telefonok csilingelnek, hivatalnokok sietnek szobáról-szobára, küldöncök futkosnak, felek várakoznak. Már ezek a külsőségek is mutatják, milyen szerepet tölt be a magyar gazdasági életben az a vállalat, melynek egyik társtulajdonosa Komját Ernő, akit személyesen nem ismerek, akit azért keresek fel, hogy lelki arcképének jellegzetes vonásait beszélgetésünk folyamán megkeressem és megtaláljam. Az egyik irodában megkérdezem az egyik tisztviselőt, aki beléptemkor készségesen lépett oda a márványlapos pulthoz, mely a tisztviselők helyét az ügyfelektől elválasztja, hogy jövetelem célja iránt érdeklődjék, hol beszélhetnék Komját igazgató úrral?

— Én vagyok Komját Ernő — válaszolja a középkorú, alacsonytermetű, szerény fellépésű férfi és feltolja a pápaszemet homlokára, hogy jobban szemügyre vehessen.

— Nem szeretek a nyilvánosság előtt szerepelni, ezt tudja rólam mindenki, aki ismer és ismerőseimtől azok is, akik nem ismernek. De ha már itt van, szívesen felelek a kérdéseire.

Nem, ez nem a szokásos, mindig megismétlődő és soha komolyan nem vehető szabadkozás. Olyan póz nélkül, oly őszinte egyszerűséggel mondja ezeket a szavakat, hogy igazságukban percig sem lehet kételkedni. Ebben a saját munkája és tehetsége lépcsőfokain a társadalmi és hivatási pozíció magas fokára feljutott emberben nem veszett el semmi abból a puritánságból, melynek légköre az apai házban, a falusi hithű zsidó kereskedőember házában körülvette. Mielőtt hozzá mentem, tájékoztatásul közölték velem, hogy ő a budapesti jótékonyosság Hárun al Ra-

schidja. Rengeteg jót tesz, de mindig titokban. Nem reflektál semmiféle nyilvános nyugtázására adományainak, nem vár köszönetet. Egyik legáldozatkészebb támogatója a Fiúárvaháznak, ő rendezte be a Csáky-utcai templom, az Aggok háza, a Bichur Kólim-templom, a Kittler-templom, az összes zsidó menhelyek, a Rosenberg-féle tanoncotthon, a tahitófalusi nyaralótelep villamos világítását. 300 embernek ad minden pészachkor laskát, ezenfelül is nagy összegeket ad egyéni támogatásra; amikor szóvá teszem előtte ezeket, legyint a kezével, nem szívesen beszél róla, nem tartja fontosnak az egészet.

— A jótékonyosság nem merül ki abban, hogy az ember ad — mondja. — Tudni kell szépen adni. Úgy, hogy az adománnyal ne sebezziük meg a megajándékozottat önértékében. Ahhoz, akinek adunk, mindig ezerszer udvariasabbnak, előzékenyebbnek kell lennünk, mint ahhoz, akitől kapunk. És talán még az sem túlságosan fontos, hogy azt, aki kér, milyen motívumok kényszerítették a kérésre. Senki sem kér szívesen. A mostani maceszosztásnál megjelent nálam egy öreg hölgy. Lelkiismeretesen le szoktam informáltatni a hozzám fordulóknak életkörülményeit, hogy azok kapjanak, akik valóban legjobban reászorulnak. A titkárom jelentette, hogy az öreg hölgy vejének házában él, aki jó állású tisztviselő. Utasítást adtam, adják ki számára a kérelmezett laskát. Honnan tudhatom én, tartja-e a veje a pészachot? Nincs-e kitérve? Milyen viszonyban van az anyósával? Megkérdezem a kérelmezőtől és megsebezem a kérdéssel? Nem! Ha valaki laskát igényel, bizonyára nem csemege-nek kéri. Néhány éve ismételtén támogattam egy elszegényedett kereskedőt. Megtudtam, hogy pont újév előtt árverezik el lakása berendezését. Megbíztam egy alkalmazottamat, menjen el az árve-

résre és vásároljon össze mindent. Így is történt. Este azután elmentem a lakására. „Azért jöttem, kedves X. úr”, szóltam hozzá, hogy boldog újévet kívánjak Önnek és közöljem, én vagyok a lakásának vevője. A berendezést ezennel Önnek ajándékozom és kívánom, ez legyen az utolsó megpróbáltatás, mely Önt éri. Ne köszönjön semmit, valamikor Ön is sok jót tett, tudja tehát, milyen öröm adni.

A párnázott ajtajú főnöki szoba ajtaja nyitva van. Az ajtó előtt egy tisztviselő áll levéllel a kezében, melyet alá akar iratni. Hallja az elbeszélést, melynek végén tekintetünk véletlenül találkozik. Bólint a fejével. Így volt. Nem csak ebben az esetben, a többiben is. Igen, szépen kell adni!

Komját Ernő rövid idővel előtt díszes új pozíciót foglalt el. Ő lett a Csáky-utcai templomkörzet elnöke. Megkérdezem, mi a programja?

— Mélyíteni a Tóra tudását és tanainak tiszteletét a legkonzervatívabb értelemben. Ennek érdekében fejleszteni, istápolni a kultúrérdekeket. Tudomásul venni, hogy a fiatalság a jövő reménye és támogatni. Gondolni rá, hogy az aggoknak hálával tartozunk és támogatással, mert az aggok és az árvák szorulnak rá a legjobban a támogatásra. Helyiséget létesíteni kulturális előadások számára, melyek a világi és egyházi irodalmat öleljék fel. Legyen ez a helyiség találkozóhelye a zsidó szellemnek jóban-, rosszban egyaránt. Ingyenes barmievatanfolyamokat létesíteni és ellátni az arra rászoruló barmieva ifjakat talesszal, tefilin-nel, cidáklival. Felkeresni a gyászolókat és szükség esetén a gondoskodni ellátásukról. Ápolni a barátságot az összes zsidó intézményekkel.

Abba kell hagyni a beszélgetést, mert már túlsóká vettem igénybe Komját Ernő idejét és sokan várakoznak rá.

— Jöjjön el minél előbb! — mondja búcsúzáskor — akkor majd folytatjuk.

El is fogok menni. Ezzel az okos, jó emberrel érdemes beszélgetni. HALÁSZ SÁNDOR

H Y P E R O L ideális száj- és torok-öblögető

HIREK

NAPTÁRO

Junius 6, csütörtök — Szíván 5. (Erev sövuoth, érüv társilin), — junius 7, péntek, — Szíván 6 (Sövuoth 1. nap, szombat bejöv: 7.45), — junius 8, szombat — Szíván 7 Sövuoth 2. napja, mázkir, Ruth könyve, szombat kimen: 8.24), — junius 9, vasárnap — Szíván 8 (iszru chag), — junius 10, hétfő — Szíván 9, junius 11, kedd — Szíván 10, — junius 12, szerda — Szíván 11, — junius 13, csütörtök — Szíván 12, — junius 14, péntek — Szíván 13 (szombat bejöv: 7.43), — junius 15, szombat, — Szíván 14 (Heti szakasz: Noszau, haftora: Vájhí is echod, Soifim 13, f. 2-25, első perek, Ujhold ut. i. szombat kimen: 8.28), — junius 16, — vasárnap — Szíván 15, junius 17, hétfő — Szíván 16 — junius 18, kedd — Szíván 17, — junius 19, szerda — Szíván 18, junius 20, csütörtök — Szíván 19, — junius 21, péntek — Szíván 20 (szombat bejöv: 7.45).

— **Boldog Sövuoth-ünnepet kívánunk lapunk olvasóközönségének!**

— **A kongresszusi statutumok a kultuszminiszteriumban.** A neológ országos nagygyűlésen a többség által elfogadott statutum-tervezetet az Izr. Orsz. Iroda elnöksége tudvalevően felterjesztette a kultuszminiszteriumhoz, ahol a budai izr. hitközség is jogorvoslattal élt a kongresszus határozatainak sérelmezett intézkedései ellen. A miniszterium illetékes ügyosztálya alapos megfontolás tárgyává teszi a tervezetet, főképp a magyar zsidóság különböző árnyalatainak harmóniája szempontjából. Ez alkalomból a statutum-tervezetnek az adómegosztásra vonatkozó reformja is beható megvitatás alá kerül az illetékes pénzügyi hatóságok bevonásával.

— **A Pesti Chevra Kadisa** előjárósága május 19-én Kramer Miksa kormányfőtanácsos, elnök vezetésével tartott ülésében egyhangúlag elhatározta, hogy az elnök akadályoztatása esetén ideiglenes helyettesítésével Lunczer Pál előljárót, a pénzügyi teendők ellátásával pedig Eismann Gyula előljárót bízza meg.

— **Az óbudai izr. hitközség** május hó 30-án délben küldöttségileg tisztelgett Stern Samunál, a pesti izr. hitközség elnökénél, abból az alkalomból, hogy az óbudai hitközség az Izr. Orsz. Iroda élén kifejtett tevékenységéért tiszteleti tagjává választotta. Dr. Orova Zsigmond óbudai elnök üdvözölte hitközségének új tiszteleti tagját és kiemelte, hogy ez a választás annál jelentősebb, mert az óbudai hitközség egyébként ellentétes álláspontot foglalt el a pesti hitközség elnökének fuzióis törekvéseivel.

— **Dr. Zahler Emil ünneplése.** Június 4-én este a pesti hitközség Goldmark-teremben tartott banketten lelkes hangulatban ünnepelték Dr. Zahler Emil főorvost, a pesti hitközség közszeretnek és megbecsülésnek örvendő jótékonyügyi előjáróját. Ez nem volt sابلóns jubiláris alkalom: Zahler Emil negyven éves, kedves, szeretetreméltó, közvetlen, póztalan egyénisége, tiszteletreméltó munkában és jóságban töltött 40 éves közéleti multja rajzolódott meg a köszöntésekben. Lélekben legalább is ugyanolyan szeretettel gondoltak rá azok is, akik nem jutottak el a banketre, azok a sokan — felekezeti különbség nélkül.

— **A pesti zsidó fiúgimnázium sikere.** A napokban Budapesten megtartott országos középiskolai tanulmányi versenyek során a magyar-verseny első győztese Klein Imre, a pesti zsidó főgimnázium tanulója lett.

— **Hősök emlékezete Sashalmon.** A sashalmi templomban május 5-én ülték meg a hősi halottak emléknapját. A hitközség színe-java megjelent, élén Eisenberger Géza főrabbi, Lukács Lajos hitk. elnökkel, Goldberger Henrik díszelnökkel és Horváth Lajos volt elnökkel. Mincha és mááriv között Eisenberger főrabbi léleképítő szavakkal méltatta Ijjar hó jelentőségét, a napsugaras, reménythozó tavasz hónapját. Felidézte Rabbi Akiba és vértanuhalált halt tanítványainak, valamint az újkor hősi halottainak felejtethetlen emlékezetét, mely példaadással mutat a jövő kötelességeire. (Wizner László.)

— **Hősök emlékünnepe.** A pesti izr. hitközség és pesti Chevra Kadisa május 26-án, vasárnap reggel fél 9 órakor a Hősök Emléktemploma előtt ünnepi istentiszteletet rendezett.

— **A kecskeméti izr. templomban** május 12-én délután nagyszabású ünnepi istentisztelet volt, melyet a kecskeméti Polgári Daloskör elragadó ének-előadása követett. A nagymultú és méltán nagyhírű dalárda, melynek Kremán Sámuel ref. főként, országos társaknary a kiváló vezetője, Koudela, Mozart és Bethoven műveiből adott el, mely áhítat között óriási hatással. Gyönyörű beszédet mondott dr. Borsódi József főrabbi a dalról s annak lelket nemesítő hatásáról. Nagy hatással szerepelt Gergely Ilus operaénekesnő. Leichner Herman főként, Balázs Ferenc, organált M. Fehérvári Judit, a hitközség vegyeskarát vezényelte Székely Jenő karnagy. A dr. Nyul Tóth Pál városi tanácsnok elnöksége alatt álló Polgári Daloskör önként vállalkozott erre a szereplésre, amivel a felekezeti türelmességnek felemelő példáját adta.

— **A pécsi izr. hitközség** népszerű elnöke, dr. Deutsch Zsigmond gyűlekezete rég táplált szándéka megvalósításában fáradozik, hogy kultúrpalotát létesítsen, mely kivitelében méltó volna a hitközség egyre emelkedő lélekszámához s magában foglalná mindazon intézményeket, melyek nagyrészből megvannak, hivatást teljesítenek s a kultusz, kultúra és jótékonyág terén táplált igényeket kielégítik. A lefolyt peszachi-ünnep utolsó napján, mely barmicva-avasztás 50. évfordulója volt, a Tóra elé járult és a fenti cél szolgálatára jelentékeny adományt ajánlott fel, dr. Wallenstein Zoltán főrabbi felhasználta az kalmat bokros érdemei méltatására, gondolatokban gazdag beszéddel köszöntötte a közszeretben álló, gondviselés-szerű vezérferfiút, aki kifogyhatatlan energiával és áldozatkészségével egyre gazdagítja hitközségét értékálló intézményekkel. A rögtönzött ünnepély fényét a most létesült Goldmark-énekkar is emelte és a közönség lelkes szeretetnyilvánításával halmozta el az elnököt. A kultúrház létesítése pedig folyamatba tétetvén, meg van minden remény arra, hogy a hívek áldozatkészsége mellett a mű még ez év végén tető alá fog kerülni.

— **Edelstein Bertalan emléke.** A Rabbiépítő Intézet hallgatóinak Goldzieher Ignác Teológiai Egyesülete, május 19-én kegyeletes emlékünnepeket rendezett. Abrahamson Manó főként megrendítő éneke után Rosenberg Jenő nagy hatással méltatta egykori tanára életét.

— **Házasság.** Reich Tibor junius 9-én déli 12 órakor vezeti oltárhoz a pesti Dohány utcai főtemplomban Schlanger Klárát, Schlanger Mór igazgatónak, a pesti izr. hitközség volt pénzügyi előljáró helyettesének és nejeknek, Schiller Flórának leányát. Sürgönycím: Schlanger Budapest, Izabella utca 49.

— **Goldberg Márta előadástje.** Goldberg Márta május 21-én, kedden este a budai hitközség tanácstermében rendkívül érdekes előadást tartott a németországi zsidó ifjuság sorsáról. Dr. Kriszhaber Adolf hitk. elnök és Vető Sándor előljáró köszöntötték a külföldi előadónőt, akinek fejtegetéseit a jelen voltak feszült figyelemmel hallgatták.

— **A VII. ker. izr. Nögyelet** május 22-én, szerdán délután 5 órakor a lovag Wechselman Vakok Tanintézetében (VII. Mexikói út 60.) divatrevüvel kapcsolatos kerti ünnepélyt rendezett. Az ünnepélyt, melynek háziasszonyai: Fabritzky Lipótné elnökszany, Aczél Zsigmondné és Kanizsai Dezsőné elnökségi tagok, belvárosi női és gyermek-dívatmerkek közreműködésével dr. Bánóczy Dezső rendete.

— **Házasság két híres rabbicalád között.** A vizsnicei hitközség híres, tudós főabbijának unokája a felsővisói rabbi fia, a mármaroszigeti híres rabbidinasztia egyik sarjának, a nagybocksói főrabbinak leányával házasságot kötött. Ezzel a friggyel két, hosszú évtized óta rivalizáló és chaszdikus értelemben háborúskodó rabbicalád között megteremtődött a béke. Ez a tény óriási érdeklődést keltett az esküvő iránt, amelyet rabbinikus szokásnak megfelelően pénteken tartottak. Az esküvőre tizezrével jelentek meg a megye egész területéről a zsidók, úgy hogy a rend fenntartására a rendőrség segítségét kellett igénybevenni. A két dinasztia megbékélésének volt a jele, hogy az öreg vizsnicei pap az esketési aktus lefolytatására a fiatal szigeti rabbit kérte fel. A szigeti rabbi viszonzásul pompásan megrendezett Kidüson látta vendégül a vőlegényt és családját.

— **Az Izraelita Siketnémák Országos Intézete** vezérlőbizottsága az intézet megalapítójának és Kaszab Aladárnak, az intézet második megalapítójának, valamint jótévőinek emlékére, május 16-án, csütörtök délelőtt 12 órakor a Hősök Emléktemplomában gyász-istentiszteletet tartott.

— **Halálozás, Kallós Simon** ny. fővárosi iskolaigazgató május 12-én 63 éves korában, hosszú szenvedés után elhunyt. Kedden délután temették megindítóan őszinte részvét mellett a rákoskeresztúri zsidó temető halottasházából. Dr. Déri Ferenc, a székesfőváros volt polgármestere sódorát, Kallós József ny. székesfővárosi igazgató, dr. Kallós Henrik korm. főtanácsos, a győri hitközség és községkerület elnöke, Kallós Mór, a Hungária-malom igazgatója fivérüket gyászolják az elhunytban.

Weisz Tivadar keresk. tanácsos, a IX. községkerület elnöke, bankigazgató május 10-én Nagykánizsán elhunyt. Vasárnap temették mély részvét mellett.

Dr. *Mezei Sándor* ügyvéd, néhai úr. Mezei Mór orsz. képviselő, orsz. izr. irodai elnök legfiatalabb testvéröccse 88 éves korában elhunyt Budapesten.

Kozma Ilus, a Kozma-kalapgyár igazgatónöje, a Kalapkereskedők Szövetségének alelnöknője május 10-én elhunyt Budapesten. Vasárnap délután temették mély részvét mellett.

— **A debreceni zsidó reálgimnázium Maimuni-ünnepé.** Szombaton délelőtt az Önképzőkör ideai zárulásának keretében tartotta a zsidó reálgimnázium a maga Maimuni-ünnepét, melynek középpontjában Gross Ernő tanár emlékbeszéde állott. Rámutatott arra, hogy a nagy gondolkodó művei közül aktualitásában leg-

SZOMBATI ÉTELEKHEZ

כשר
Cerēs

100%-os tiszta növényzsír

Készült: A BUDAPESTI ORTODOX RABBISÁG hozzájárulásával,
Föt. Szimche Fränkl podgórzei orth. főrabbi úr és
Föt. Duschlinsky Mihály rákospaltói orth. főrabbi úr
közvetlen felügyelete-mellett!

többet az veszett, melyet nem a zsidóság, hanem az egész emberiség számára irt, míg zsidó valláserkölcsei művei, a bennük foglalt hatalmas erkölcsi elvek-nél fogva ma is számot tarthatnak az egész emberiség érdeklődésére. A növendékek közül *Gál György*, *Schön János*, *Farkas Sándor* előadásai, *Knöpfelmacher* József szavalata keltettek nagy hatást.

— **Maimuni-ünnep Kaposvárott.** A kaposvári templomban nagyszabású Maimuni-ünnepet tartottak a nagy filozófus 800-ik születési fordulója alkalmából. A feldíszített templomot színültig megtöltötték ajtatos hívek, akiket dr. Szőnyi Hugó, a kulturális szakosztály elnöke köszöntött hangulatos megnyitóval. Dr. Herzog Manó, a nagyhrűt, tudós kaposvári főrabbi tartott ezután mélyenszántó emlékező Maimuni Mózesről, akit végigkísért hányatott élete vándorlásain Cordovától Cairóig, Szaladin szultán udvaráig. Egésznapos orvosi munkája után csak éjszakai maradtak a tudományos munkálkodásra, melyek olyan nagy jelentőségűek voltak, hogy irodalmi és vallási jelentőségüket 8 évszázad távolsága sem halványította el. Az óriási hatást keltett ragyogó előadás után Feleki Rezső, a drezdai opera volt magánénekeese énekelte, majd a templomi kar a himnusz hangjaival Fleinig Alajos karnagy művészi vezényletével zárta be a felemelő ünnepet.

— **Tritsch György.** Új név a zeneművészeti számolókban, gyakran fogunk még találkozni vele. Május 8-án szerepelt először a nyilvánosság előtt a Zene-

akadémia növendék-hangversenyén. Zathureczky Ede a mestere. Mozart érett technikai tudást igénylő d-dur hegedűversenyének első tételét játszotta azzal az elmélyedő tisztelettel a műszelleme iránt, azzal a mesterségbeli tudással, mely a legszebb reményeket ébreszti a hallgatóban a fiatal művész-növendék jövője iránt. Milyen dús termő talaja a magyar humusz a tehetségeknek, milyen elérhetetlen kertésze a Zeneakadémia...!

— **Dr. Kohut Sándor emléke.** Néh. dr. Kohut Sándor, a pécsi hitközség nagynevű papjának halálózása érfordulóján, Ijjar hó 19-ik estéjén a hagyományos megemlékezést megható kegyelettel dr. Wallenstein Zoltán főrabbi végezte a zsinagógában. Megemlékezett ez alkalommal korán elhalt fiáról és utódjáról, Kohut Györgyről is, aki alapítvánnyal is megörökítette kiváló atyja nevét. Az alapítvány az ideai kamatait Weisz Farkas, a pécsi bölcsészeti fakultás hallgatója és Schwarcz Károly érettségizett realisk. tanuló jeles pályamunkájukkal nyerték el.

— **A Magyar Izr. Nőegyletek Orsz. Szövetsége** ápolónőképző otthona javára jótékony célú Kerti ünnepélyt rendez f. hó 25-én, kedden délután 5 órától záróórától a Rajna Park-ban, II., Olasz fasor 45. Rossz idő esetén a fedett helyiségben leszünk. Tánc, bridge, rumny. Belépőjegy fogyasztással együtt P 1.gó.

TAGADJÁK, DE IGAZ,

hogy találókban nem is lehetett volna jellemeni a Sip-utcai helyzetet, mint ahogy egyik felekezeti lapársunk tette — a macedónok minden szándéka nélkül — egyik legutolsó számában: „Most, hogy Stern Samu — írta — Abbáziában üdül, kiderül, hogy a hitközségi életben is ő tölti be a motorikus erő szerepét, mert mióta újjá volt van, nem mozog a felekezeti élet és a berkekben csend honol...“ Ez akkor íródott, mikor az a bizonyos „motorikus erő“ a budai chevra-záraszítás kudarcán elbúsítva a pesti chevra körül manőverezett levél-lövegeket ontó torpedójával és miután itt is célt tévesztett, Abbáziában kötött ki feledést keresni s ott hallgatta néhány hélig a „tenger mormolását“. Ime, most lapársunk önkéntelen indiszkréciaja árulta el, hogy néhány hélig miért „honolt csend a berkekben“. A béke érdekében óhajtanók, hogy lapársaink „motorikus erő“-je mielőbb megrepelje a bűbájait üdülését, Ambátor — a síófoki Kaszinó se rossz...

TAGADJÁK, DE IGAZ,

hogy a „központi támadáselosztó hivatal“ egyik — nem tudjuk: Isten kegyelméből, vagy a saját jószándóból — „szelők“-nek kiküldött sugalmazója nagyon prüszköl a „Zsidó Élet“ budai népszerűségének, ép oly természetes, mint róá nézve fájdalmas gyarapodása miatt. Ugy látszik, hogy a „Jollán keresztül dobogó zsidó szívek“ körül érzékeny elváltozásokat mutat a budai stetoscopjuk. Öszinte részvétünkkel...

TAGADJÁK, DE IGAZ,

hogy a legutóbbi pesti hitközségi vacsorára elfelejtett készülni a félhivatatos szufior. Az emberek könyökön jön már ki a háromnapos kongresszus legalább három évezredre szóló providenciálitása, né meg a „Zsidó Élet“ agyonrekámozott „Purimspiel“-je. Csak legalább békét hagyónak már annak a szegény sajtószabadságnak, amelyet mindig olyankor vesznek az ajkukra, amikor ühethnek rajta és ne zavarták volna meg annak a kiváló községkerületi elnöknek éjszakai nyugodalmát, akit annyiszor emlegettek a vacsorán a kongresszusi zárülésre megrendelt felszólalása kapcsán, hogy a folytonos csuklástól aligha tudott aludni. A vacsorán jelen volt egyik körzeti notabilitás, akit általában nagy könyv-mecserának tartanak, mert sürin ott látni őt a könyvkereskedések kirakatai előtt, állítólag meg is jegyezte:

— Mintha már olvastam volna mindent valahol — néhányszor...

TAGADJÁK, DE IGAZ,

viszont azt is, hogy ugyanazon a vacsorán fözöbe látó böles megnyilatkozásai közben arról elfelejtett nyilatkozni a Führer: igaz-e, hogy emlémitással fenyegette meg lapunkat az Orth, Iroda képviselőinek jelenlétében, vagy sem? Arról nem is beszélünk, hogy ami szabad a nyílaskereszteseknek, az nem áll jól a Sip-utcának, de ha szabad érdeklődnünk: miért beszél Bodó né mindig másról, mikor a bor árát kéri? Egyébként sem volt szerencséje a seiffensteinersolomoni aranymondásairal. Megfelelő új szöveg hiányában most már másodízben kérdezte meg: mi történnék olyan felekezeti lapjal, mely a katolikus nagygyűlésről, vagy a protestáns szinatról merne aféle hangon írni, mint ahogy a „Zsidó Élet“ mondta el a kongresszusra vonatkozó véleményét? Értjük az ártó szándékok, mely ebből a megjegyzésből ellenünk igyekszik uszítani. Ami pedig a hangot illeti — ebben a részben készséggel produkáljuk előkelő keresztény újságrótársaink kritikáját a Sip-utcai propaganda hangja és tó-musa tekintetében. De hogy a tárgyra térjünk: a Führer fulánkos kérdéséből kitűnik, hogy nincs tisztában a zsidó kongresszus és pl. a katolikus nagygyűlés közötti tátonyó nagy különbséggel. Katolikus nagygyűlést évenként legalább egyszer tartanak alkotmányozó zsidó kongresszust 70 év alatt is alig egyszer. A katolikus nagygyűlés rendszert egy té-makört ül fel, a zsidó alkotmányozó gyűlésnek 70 év felekezeti közjogát kellett újstatutumba öntenie. A mérleg mégis ugy alakul, hogy az egyhetes katolikus nagygyűlésen országos hírű egyházmegyék, tudósok és státuszférfiak köteteket kivevő beszédei, elmélkedései, tanulmányai és előadásai hangzanak el, amelyeket mi, másvallásúak is értékes tanúsággal olvassunk. Ezzel szemben a zsidóság 5 napos alkotmányozó gyűlésén 10—15—30 perces klotúrral juthattak csak szóhoz a kizárásztottak; a papokat, a zsidó vallás hívatott értőit csak mérsékelt keretekben engedték szóhoz, az ellenvéleményt — lásd: a budai elnökét! — pedig egyenesen leharrogták, leterrorizálták, valósággal kipécézték. Nagy fantázia kell a kétféle gyűlésnek egymással való párhuzamba állításához! És ne felejtjük el, hogy a katolikus és a protestáns egyházak tisztelik, erősítik és nem nyomják el a szabad szót, a sajtószabadságot. Szó sem lehet arról, hogy keresztény vezeték olyan hangra és olyan terrorra legyenek kaphatók a sajtóval szemben, ahogy az „üldözött“ zsidóság honmentő vezeték üldözök és elnyomni igyekeznek a sajtó szabad megnyilatkozását, ha az nem a fűherek dicsőségét zengi. Szó sem lehet róla...

TAGADJÁK, DE IGAZ,

hogy felosztatták a Budai Hitközségi Egyesületi Párt Döbrentei-teri propaganda-irodáját, Addig és amint győztek, míg seki sem maradt a porondon. Elkeseredésükben mi telhetett tőlük: önmagukat is legyőzték. Csak az a kérdés: mit jelent ez az önkéntes beszűntetés? Hősi halált a — fronton vagy egyszerű racionalizáló műveletet? Belefáradtak a meddő küzdelembe vagy bekezesztották őket a Sip-utcai propaganda-központba? Ha már a Duna balpartja menthetlenül kisziklott ölelésükből, legalább azt a néhány szál fúziós hajlandóságú budait siettek magukba olvasztani, Baltácska nyereség...

TAGADJÁK, DE IGAZ,

hogy az elmúlt héten egyetlen zsidó jubileumot sem ünnepeltek...

Az Izr. Szünidei Gyermektelep Egyesület

ez évi nyaralattási akciójának munkálatai nagy lépéssel haladnak előre. A nyár folyamán ismét nagyobb számú gyermek üdüléséről kíván az egyesület gondoskodni. A jelentkezők nagy számából szomorúan állapítható meg, hogy mily sok azon szülők száma, kik azelőtt maguk is nyaraltak és így nem szorultak arra, hogy gyermekeik részére az egyesületet vegyék igénybe.

A súlyos gazdasági helyzet a szülőket szegény és keresetnélkülivé tette és ha már ők szenvednek is a sors csapásai miatt, legalább a fejlődő korban levő sápadt és vérszegény gyermekeiknek akarnak néhány heti vidéki üdülést biztosítani, hogy azok a fővárostól távol a vidék egészséges levegőjét szívhassék magukba és jó táplálékban legyen részük.

E kívánalmaikat teljesíti a szülőknek az egyesület mindaddig, míg erre anyagi eszközöket fedeztetni nyujtanak. De, sajnos az egyesület is, amely tisztán a társadalom áldozatkészségére van utalva — csak részben képes a feladatoknak megfelelni, mert anyagi eszközei ma már nagyon is korlátozottak.

Azért bizalommal fordul az áldozatkész közönséghez e szegény, jobb sorsra érdemes gyermekek nevében és kéri, hogy adományaival ezúttal is tegye lehetővé a nyomorban sínylődő gyermekek nyaralattását.

Adományok küldhetők az egyesület címére VII., Sip utca 12., az Angol Magyar Bank, a Magyar Általános Hitelbank és a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank főintézeténél lévő folyószámlára, továbbá a postatakarékpénztár 25.418. sz. csekkzámlájára.

Moszkvai éjszakák

Dr. Mazé moszkvai főrabbi megrázó emlékei

1888-ban Moszkvában lakott Dolitzky az ismertnevű héber költő. Miután nem volt joga a fővárosban laknia, úgy jelentette be magát a rendőrségen, mint a Wissotzky-teabehozatali cég ügynökét; a valóságban azonban héber leckék adásából tengette — elég nyomorúságosan — életét. A pristav (rendőrbiztos), aki a kerület élén állott, nem górdított ottartózkodása útjába nehézségeket: különös előszeretettel viseltetett a „versfaragók” iránt, ahogy mondani szokta.

Meleg barátságot kötött Dolitzkyhoz. Egy este felkenesett és meghívott magához. Közölte velem, hogy egy taganrogi (Délország) fiatal zsidót fog nekem bemutatni, aki „amhoórec” vallási dolgokban, de igen tehetséges fró. Ez a fiatal ember tanulmányt írt hazája bányászainak helyzetéről és azt egyik moszkvai liberális újságban akarta megjelentetni.

Dolitzky ragaszkodott hozzá, hogy a szerzővel és művével megismerkedjem és én elfogadtam a meghívást.

A cikk felolvasása után heves vita fejlődött. Figyelmeztettem a fiatal embert írása hibáira, ő pedig körömszakadtáig védte igazát. A vitát a csengő éles berregése szakította félbe. Házigazdánk órájára nézett: két óra éjfél után. „Ézsau keze...!” mondotta halkan, szomorúan. A rendőrség... — „Kinyitni az ajtót, vagy betörjük...!” — hallatszott kintől egy erőlyes hang.

Dolitzky egy szempillantás alatt belökte a fiatal embert egy lomtárszerű mellékhelyiségbe és kinyitotta az ajtót. A rendőrbiztos, három detektív és több rendőr hatolt be a lakásba.

Megkezdődött a kihallgatás:

— Hol van a felesége, hol vannak a gyermekei?

— Alszanak!

— Merre van a szobájuk?

— De le vannak vetkőzve!

— Azt hiszed, még nem láttam életben meztelen nőt?

És a közhatalom képviselője látogatást tett a hálószobában. Közben a rendőrök kiürítették nemcsak az összes szekrényeket és koffereket, hanem a szekrény és asztaliókokat is, mintha nem tartózkodási engedély nélküli zsidóra, hanem egerek után kutattak volna.

Képtelen voltam visszatartani könynyeimet. Erre a karhatalom képviselője megkérdézt:

— Kicsoda Ön?

— Nincs tartózkodási engedélyem, azért sírok — válaszoltam.

A kutatás tovább folyt. A kamrára került a sor. Üres volt, de egyik sarokban egy üres hordó állott. Feszítővassal jókorát húztak a hordóra. Hőrgésszerű hang hallatszott.

— Ah! — kiáltottak a rendőrök — biztosan rejtett árucikkek vannak benne!

A hordó felborították és ifjú cikkfrónk gurult ki belőle félholtan, reszketve.

— Vigyétek őket a kapitányságra!

Beszállítottak bennünket a kerületi kapitányságra. Hosszú sorban baktattunk a jeges téli utcán, férfiak, asszonyok, gyerekek. A férfiak szótlank voltak és leverték az asszonyok reszketek, a gyerekek sírtak. A kapitányságon kiürítették a zsebeinket. Az én zsebemben egy borítékot találtak, amelyen ez a cím állott: Jacob Isayevits Mazé ügyvéd úrnak, Moszkva...

— Kié ez a levél?

— Az enyém!

— Hallatlan... Ezt a marhaságot...! — ordította dühösen a rendőrbiztos.

Hívtatták a karhatalom vezetőjét.

— Hát ez mi? Hogy merete maga előállítani ezt az urat? Egy egyetemi polgárt!

— De mikor azt mondta, hogy nincs tartózkodási engedélye!

— Mondta ezt?

— Igen!

— Miért?

— Nem akartam elválni ezektől az emberektől!

— Ennek semmi értelme nincs. Felhívom a kerületi főnök urat majd meglátjuk mi igaz ebből!

Néhány perc múlva visszatért:

— A főnök azt mondja, hogy Ön képes ilyen bolondságra. Ő is küld Önhez napta embereket felekezeti különbség nélkül, akiknek ügyét ellátja anélkül, hogy ezént egy kopekát elfogadna. Kérem távozzék most, de ne kövessen el a jövőben ilyen megmondogatlanságokat, mert egyszer komoly kellemetlenségei lesznek. Azt fogják hinni, azért akarja magát tartóztatni, hogy kémkedjék a börtönökben. Tessék, itt vannak az írásai és távozzék gyorsan, minél előbb, ezt a jóindulatú tanácsot adom Önnek.

Kénytelen voltam távozni. Annyit még megengedek, hogy a nálam levő pénzt szétosztam a szerencsétlenek között, akiknek egy garas sem volt a zsebükből. Hálásan köszönték meg.

Hazatértem. Aludni nem tudtam. Két napig feküdtem utána betegen az izgalomtól...

Sass Irén: „Én szólok...”

A dolgozó asszony!... Itt áll egyedül, egy ellenséges, hazug, cinikus, szívtelen világ közepette. Szoknyája nem nőiségének szimbóluma, csak rongy, mely akadályozza a szabad mozgásban, neki pedig szabad mozgás kell, hiszen nem élheti nagyanyái és anyái nyugodt, harmónikus, visszavonult életét a családi otthon védett csendjében: ki kell állnia a küzdőtérre, magának kell megépítenie élete-házát vérből vert téglából, könyvekből kevert malterből. Hát építi!... Építi és nézi a kivüle kavargó életet, melyben nem talál szépségeket. Nosztalgiaival az élettárs, az anaság szentsége iránt, a versenyfutásban kihagyó lélekzettel látja a Hazugságot, amin napjaink átbukdácsolva tovarohannak ismeretlen céljuk felé, mellyel a költő és az asszony nem békélhet meg, melynek sejtésétől is irtózik a lelke. Hazug és lélek nélkül kántáló imák a jóság helyett, emberszaporodás azért, hogy a háborúnak legyen mit learatnia, a gyenge feletti könnyű győzelem, a segítséget kérő kéz könyörtelen átnézése, a természethez kell menekülni, a hűséges és okos kutyához, a kert csendjébe, ahol jól lehet heverni a fűvön, Istenhez, aki jó és megértő, önmagához, a világhoz, mely a lélekben épül önönmagunk számára. És a saját jóságunkhoz, a segíteni akarásunkhoz, a segítségünk gyenge illuziójához, mely oly sokfelé szeretne szeretne nyulni és oly keveset tehet.

Asszonyi írások ezek a versek és költői írások. A forma, melybe a költő mondanivalóit öltözteti, muzsikáló és színes, igen erősen érezni rajtuk az eszménykép-szegény, nagy Tóth Árpád hatása, de ezt, a költő nem is tagadja és nincs is rajta mit tagadni, minek magunkat ilyen hatás alól kivonni, hatás alól, melytől szárnnyaink nőnek. Jó verseket olvasni, igaz költőknek örülni, ritka ünnep ma számunkra, amikor a műkedvelés szörnyű áradata magával sodorja szinte észrevetetlenül a tehetségek írásait is. Ezért örülünk különösképen azon, hogy Sass Irénnek verseit sikerült kiragadni a veszedelmes örvényből és gyengéd kézzel felmutatni azoknak, akik még szeretik a szépet, megértik a valódi értéket és megbecsülik azt, aki velük megajándékozta.

— **Einstein professzor kitüntetése.** A filadelfiai Franklin-intézet a rendelkezésére álló legnagyobb kitüntetéssel, a Franklin éremmel, amelyet évenként két tudósra adnak, ezúttal Einstein Albert s Sir John Ambrose Fleming tanárokat jutalmazta.

Nyolc lépcső

Irta: Kovács György

Hívvös, novembervégi estén két fiatal-ember ült a város parkjának egyik padján. Az egyikén lapos diáksapka volt, valamelyik egyetemi bajtársi egyesület színében. A másik — Takács Andor — hajandofótt volt.

— Halott ez a város, én mondom neked, öregem, — szólta a diáksapkás. — Látod, tízóra sincs és egy teremtettséget sem látni az utcán. Igaz, hogy nyáron még üresebb. Olyankor a sok egyetemista hazautazik szabadságra és még fiatalság sincs. Így össze még csak ki lehet bűni. Az ember fölmegy az egyesületbe és elég jól elszórakozik a lányokkal és a fiúkkal.

— Tényleg nem igen akad egyéb, ami fölvidítaná az embert, — mondta esendően a másik. Általában mindig hall volt. A hangját is csak azért lehetett jól érteni, mert mély és dörmögő volt.

— Különösen neked lehet rossz. Te pesti fiú vagy, akinek az ilyen unalmas kisvárost sokkal nehezebb lehet elviselni. Mondd, miért nem iratkozol be valamelyik bajtársi egyesületbe. Mostanság igazán szükség van minden magyarra?

— Mondtam már, nem akaram lekötni magam, — mosolyogva folytatta — az énem nem olyan nagyarányú, hogy közösségnek is juttathatnék belőle. Nekem az egész magamra szükségem van. Egy szemet sem tudok átadni... még egy egyesületnek sem. Fázom, — mondta később — menjünk haza.

Csendesen haladtak egymás mellett a sötét utakon. Nemsokára elváltak.

— Holnap bemegy az egyetemre? — kérdezte a sapkás, mert más fakultásra jártak. —

— Be. — Nagy zrí lesz.

— Micsoda?

— Semmi, majd meglátod. Szervusz.

Andor nekiindult a rosszul világított utcának. Pár percig a másnap órarendjére gondolt: Hétkor növénytan, aztán kémia, utána két óra ásványtan... milyen jó, hogy tudja az eddig leadott anyagot, a tantás befejezése után egy héttel mindentől le fog kollokválni és akkor otthon, Pesten, — de nagyszerű lesz — egész hónapig pihenhet a karácsonyi szünetben. Templomba semmi szín alatt sem megy Chanuka alatt és a gyertyagyújtást is el fogja lógni. El ő... elvélgre, ha az ember egyetemista és pláne természetudományokat hallgat, igazán tud lehet az ilyen dolgokon.

Azért érdekes, itt mindenki azt hiszi róla, hogy keresztény. Zsidó kollegákkal nem érintkezik, az összes barátai bajtársi egyesületben vannak, azok is nyúzzák

mindig, hogy lépjen be. Ő meg kénytelen valami kifogást mondani. Persze a tagsághoz igazolni kell, hogy keresztény. Nem valami kitűnő helyzet, de majd csak kibírja. Azonban zsidókkal semmi szín alatt sem barátkozik. Hangosak, folyton vitatkoznak, de el kell ismerni, hogy némelyik nagyon ért az egyes tárgyakhoz. Na azért ő is... a multkor is megdicsérte a tanársegéd, mert az összes elsőévesek közül csak ő tudott fölismerni egy metszetet... ja igen, hiszen mégis csak a zsidókhoz tartozik, hát hiába minden... Chanuka lesz gyertyákkal, az apja még kaddist mond a nagymama után. Pedig ő is felilemelkedhetne... elvégre részvénytársasági igazgató... bánja is ő különben, neki semmi köze az egészhez.

Hazaért. Elég kényelmes dolog ez a kapukulcs, az ember spórol is és akkor jár haza, amikor akar, senki sem tud róla, még a szobája is különbejárátú. Az ágyban még nézegette a jegyzeteit egy félóráig, aztán eloltotta a villanyt és elaludt.

Héttől nyolcig volt növénytan és akkor még semmi sem történt. Csak mintha kevesebben lettek volna a teremben. Nyolckor reggelizni ment, mert kilenckor kezdődött a kémia. Itt is minden rendben volt. Utána átmentek egy másik épületbe, a bölcsészeti fakultásra, mert ott tartották az ásványtani órákat. Belépett az elsőemeleti előadóterembe. Itt már észrevehető volt a feszült hangulat. Kis csoportokat látott izgatott vitatkozásban.

Szorongva nézett körül. Nem félt, de miért is félné? Senki sem tudja, hogy ő zsidó... S ha mégis?!... Letagadja... Pedig az öregek otthon... Semmi, letagadja... —

A teremben csendes zúgás volt, különösen a hátsó padokban. A háta mögött valaki odaszógt a szomszédjának: Ezt a pechet. Az összes zsidó meglógott, egy sincs itt. Ugy látszik megtudták valahonnan. Ilyen ravasz fajta.

Körülbelül negyedóráig semmi sem történt. Egyszerre az ajtón keesztül, kívülől enyhe láрма hallatszott. A kinti zúgás egyre erősödött. Most már, ha akarna se tudna elmenekülni. De Andor másra gondolt.

— Letagadni öregeimet... ez igazán nem szép... de hiszen ő sohasem törődött azzal, hogy szép-e, vagy nem szép, amit tesz... valami más van tehát itt... igen, az „apja, anyja” nem csak egy személy, az rengeteg sok ember, most mintha látna is valamennyit, mindegyik gyertyát gyújt, énekl a móauz-curt, mindegyik kaddist

mond az anyjéért... — fölcsapódott az ajtó, tömeg nyomult, de a küszöbnél megálltak:

— Zsidók hagyják el a termet, zsidók ki innen!...

Sok szülő harcol a fiával... mit akarnak ezek tőlem... ne harcoljatok öregek, úgyis tiétek az igazság, hozzátok vagyok növe, jaj, hát hozzátok vagyok növe... nem megyek ki... vette a táskáját és indult fölfelé. A teremben a padok lépcsőzetesen sorakoztak, nyolc lépcső választotta el a tintetőkötől... de hát senkinek sem használok ezzel... már késő... halad előre... most fölmeleg nyolc lépcsőt és túl a tömegen találkozni fog a sok öreggel... miért megy, nincs értelme... lépcső... sárgafoltos öregeket gépfegyverrel mészárolnak le, gyűjtőtáborban kínozzák őket... hát akkor miért ez a lépcső... öregek máshol templomban imádkoznak, de az ablakon beüvölt valaki: pogrom, pogrom!... lépcső, lépcső... hát nem tudnak mosolyogni ezek az öregek, mágnesként vonzzák a szenvedést és a türet és mégis ez a lépcső... Fölért és biztos lépésekkel ment az ajtóhoz, azok meg hirtelen kiabálni kezdtek:

— Ne bántsátok, megígértük a rektor úrnak, ne bántsátok!... csak kirugni ezt a zsidót!...

A tömeg keskeny utat engedett... egy szál zsidó megy a modern golgotán,

Valahogy kiért a kapu elé, lehajtott fejjel ment tovább. A szomszéd utcában egy szakasz rendőr állt... pompás, izmos legények kint az utcán, halott város halott utcáján őrizték a rendet... oda kellene menni a tiszthez és megmondani, de hát nem történt semmi, nem verték meg.

Elindult az izraelita egyetemi hallgatók egylete felé.

Miután belépett az ajtón, tanácstalanul megállt az előszobában. Pár pillanat alatt hozzáment egy ifjú:

— Megverték, kollega úr? — kérdezte komolyan.

— Nem, csak kilökdöstek.

Az ebéd nagyon jó volt. Utána sakkoztak egy másik teremben. Két partit játszottak, mind a kétszer győzött.

— Mondd csak, öregem — kérdezte — be szeretnék ide iratkozni. Lehet most is?

— Lehet hát, menj csak arra, ott a tisztikari szoba. De aztán gyere vissza egy harmadik partira.

Elindult. Túl nyolc nehéz lépcsőn, túl a tömegen valóban megérkezett az ő sok öregéhez.

Felelős szerkesztő és kiadó:
KECSKEMÉTI VILMOS